

Program obnovy vesnice 1994-1995

Program obnovy vesnice projednaný vládou ČR v roce 1991 uložil tehdejší ministerstvem zemědělství, životního prostředí a ministerstvu pro hospodářskou politiku a rozvoj podílet se podle jejich možnosti na podpoře programu.

Program zdůvodnil nutnost pomoci vesnici, a to jak v souvislostech celoevropských, tak i při vzájemné specifik naší situace. Při využití zkušeností s podporou venkova získaných v zemích ES a v Rakousku bylo zdokladováno, že venkov představuje znevýhodněnou, většinou stagnující až upadající větší část území evropských států. Dále bylo vysvětleno, že nelze připsat vylidnění venkova, které je pak následováno chátráním stavebních fondů, úpadkem zemědělské výroby, zpusnutím zemědělských půd a lesů. Současné však bylo zřejmé, že podpora našeho venkova nebude ještě delší dobu tak masivní a nás tak udivující, jako je tomu u našich západoevropských sousedů. Obdobný rozsah prostředků u nás prostě není k dispozici.

Náš celorepublikový program obnovy vesnice (dále POV) počítá s tvorbou místních POV, jejichž zpracování si zajišťují samy obce a jejichž hlavním účelem je vyprovokování zájmu místních obyvatel o vesnici, ve které žijí, o okolní krajinu a o celé její společenství. V této souvislosti též mluvíme o nastartování duchovní obrody vesnice, o obrodě zájmu o její hospodářský a společenský život, o obrodě hrstosti na specifické kvalitě života na vesnici, projevující se nejen v užším kontaktu s přírodou, ale i v užších kontaktech mezi lidmi a v opravdovějším vztahu k životu vůbec.

Výše zmíněná ministerstva, se kterými úzce spolupracoval Spolek pro obnovu venkova, zpracovala metodické postupy realizace POV a organizačně jej zajistila. Obce, které o POV projeví zájem, jsou evidovány na referátech příslušných okresních úřadů a jejich prostřednictvím na pracovním sekretariátu POV při Českém ústavu ochrany přírody v Praze.

V letech 1991-1994 se vytvořila základní síť obcí, které se přihlášily k plnění cílů POV. Dnes je těchto obcí 1565, tj. 28% z obcí s počtem obyvatel do 2000. Vznikla tak nemalá síla, která ve spolupráci se Spolkem pro obnovu venkova upozornila státní a zastupitelské orgány na nezbytnost účinnější podpory venkova. Při projednávání návrhu státního rozpočtu pro rok 1994 bylo v Parlamentu ČR na základě poslanecké iniciativy rozhodnuto vyčlenit pro podporu POV 100 milionů Kč. Na základě dohody vedoucích výše uvedených ministerstev se koordinace prací spojených s POV ujalo ministerstvo zemědělství. Následně byli jmenováni členové řídicí komise POV - zástupci ministerstev zemědělství, hospodářství, životního prostředí, kultury, Spolku pro obnovu venkova a další.

Řídicí komise POV vydala ve spolupráci s ministerstvem financí ČR pokyny pro podávání žádostí a stanovila tři základní podmínky (kriteria) pro poskytnutí podpory:

-obec je přihlášena k plnění cílů POV u referátu regionálního rozvoje příslušného okresního úřadu

OBNOVA VENKOVA

-obec má zpracovanou urbanistickou studii nebo rozpracovanou územně plánovací dokumentaci

-obec zpracovala a přijala místní POV.

Dále byla provedena specifikace účelu, ke kterému může být podpora udělena (energetické sítě, pozemní komunikace, vymezená zástavba, veřejná prostranství, zeleň, vymezená ekologická opatření). Nebyly poskytovány dotace na vodohospodářská zařízení, neboť tomu účelu slouží zvláštní dotační tituly MČZ ČR a MŽP ČR.

Obcí, které požádaly o dotaci a současně splnily uvedená kritéria bylo 353 (z 412, které požádaly o dotaci), dotaci obdrželo 270 obcí. Důvodem vyloučení žádostí obcí, které splnily kritéria, byly většinou problémy spojené s účelem požadovaných dotací, s možností obce uhradit zbývající část nákladů, nepřipravenost stavebních akcí či nadměrné finanční požadavky přesahující měřítko prostředků vyčleněných na podporu POV. Dále bylo nutno respektovat základní princip solidarity obcí, kdy ty z nich, které mají vybudovanou komfortní technickou infrastrukturu a téměř úplnou základní občanskou vybavenost, samy chápou větší náležitost pomoci obcím, které zápasí o udržení holé existence (viz případ obce Pohorl, okr. Rychnov n. Kněžnou, která byla několikrát zmínována v denním tisku).

Největší část uvolněných prostředků (35%) byla určena na zkvalitnění pozemních komunikací (úhrada maximálně 50% nákladu na akci), dále na energetickou infrastrukturu (29%, max. 50% nákladu na akci), na obnovu a údržbu venkovské zástavby v majetku obcí (25%) a úhrada do 20% nákladů na akci) a na úpravu veřejných prostranství (11%, úhrada do 30% nákladů na akci).

Nejvíce prostředků získal v POV Jihomoravský kraj, který má největší počet obyvatel venkovských obcí. Neaktivnějšími okresy jsou Znojmo, Brno-venkov, Zlín, Uherské Hradiště, Hodonín a dále okres Vsetín. V Čechách měly nejaktivnější okresy patří Plzeň-jih, Sokolov, Liberec, Ústí n. Orlicí, Benešov, Příbram a Jičín. Mimo POV, tzn. že neměly podanou žádnou žádost, zůstalo pouze 5 okresů.

Na zhodnocení realizace POV 1994 je ještě brzy. Od obcí, které obdržely dotace jsou shromažďovány informace o dosažených výsledcích. V průběhu rozdělování prostředků vznikly určité komplikace např. v důsledku zrušení Výzkumného ústavu výstavby a architektury, kde byl umístěn pracovní sekretariát POV, ne zcela bez problémů byly kontakty mezi obcemi a referáty regionálního rozvoje okresních úřadů. Přes všechny těžkosti dobře probíhala spolupráce s Ministerstvem financí ČR, které po provedení návrhu řídicí komise předkládaných náměstkem ministra zemědělství uvolňovalo určené prostředky z kapitoly Všeobecné pokladní správa cestou finančních referátů příslušných okresních úřadů. Existovaly nezaviněné těžkosti, které způsobily, že se nepodařilo předat obcím pro-

středky v průběhu měsíce května, jak si řídicí komise předsevzala. Z výše uvedených důvodů nebylo bez problémů ani vyrozumění žadatelů o výsledku posouzení jejich žádostí. Řadu nedorozumění způsobila neznalost výše uvedených základních kritérií pro udělení podpory.

POV byl podpořen poslaneckou iniciativou i při projednávání návrhu státního rozpočtu pro rok 1995 a při hlasování o něm v Parlamentu ČR v prosinci 1994. Na podporu POV byl vyčleněn ve srovnání s předchozím rokem dvojnásobný objem, tedy 200 mil. Kč, v čemž je 50 mil. Kč převedených z rozpočtu Ministerstva zemědělství ČR.

Aktuálními úkoly spojenými s POV 1995 je vypracování jednoznačných pravidel rozdělování vyčleněných prostředků, informovanost obcí, metodické zpracování obsahu a formy místních POV.

Parlament ČR prokázal, že mu není lhostejný osud našeho venkova. Stejně se projevilo i Ministerstvo zemědělství ČR souhlasem s tím, že ze svého rozpočtu zajistí 25% prostředků vyčleněných pro POV. Také další aktivita Ministerstva zemědělství ČR společně s Ministerstvem životního prostředí ČR - Program péče o krajinu- (podpora péče o travní porosty a péče o přírodní složky krajiny) představuje viditelnou pomoc našemu venkovu.

RNDr. S. MIKULA

Další informace o POV podají referáty regionálního rozvoje okresních úřadů a pracovní sekretariát POV, Ing. K. Novotná, Český ekologický ústav Praha, Kališnická ul.4, Praha 3, 130 00, tel. 02/271525.

České biopotraviny a jak si je uvaříme

Ukázka z knihy České biopotraviny - doc. ing. Jan Moudrý a kolektiv, kterou vydává nadace FOA ve vydavatelství Agrospoj a obdrží ji i čtenáři Bionovin, kteří si je předplatili pro rok 1995

Na otázku „které potraviny mohou být v biokvalitě?“ je odpověď velmi jednoduchá a jasná. Mohou to být totiž v podstatě všechny potraviny i pochutiny, které dnes běžně jíme. Tedy ovoce, zelenina, brambory, obiloviny a obilné výrobky jako chléb, pečivo, koláče, víno, maso a masné výrobky, mléko a mléčné výrobky... Zkrátka téměř vše, na co si člověk vzpomene. Ne všechny plodiny jdou však ekologicky pěstovat všude a v jakémkoliv množství. Podstatné je také, že u nás zatím v běžné distribuční síti nejsou v biokvalitě všechny potraviny, které bychom chtěli a potřebovali. Zde nezbývá než se obracet na ekozemědělce a tyto potraviny nakupovat při-

mo na jejich statcích (viz seznam statků s přímým prodejem ze dvora)

Podívejme se na některé biopotraviny, které dnes u nás můžeme nakoupit:

Pohanka setá (Fagopyrum vulgare)

Pohanka pochází ze Sibiře, k nám byla dovezena Mongolci. První zprávy uvádějí, že již v 16. století byla obilnou potravinou. S růstem výnosů ostatních obilovin v 18. století ustupovala pohanka do podhorských oblastí, kde se na některých místech (Vlašsko, Českomoravská vysočina) udržela dodnes. V posledních letech dochází v celém světě ke zvýšení poptávky po pohance.

V naší stravě je důležitá pro vysoký obsah lehce stravitelných bílkovin, vitaminů a příznivé složení tuků. Zvláště vysoký je obsah železa v nažkách. Pohanka má i léčivé účinky vzhledem k vysokému obsahu alkaloidů rutinu, který účinně chrání cévní stěny nejen preventivně proti cévním a srdečním chorobám, ale i po infarktu (sníží hladinu cholesterolu v krvi). Rutin stimuluje účinek vitamínu C a adrenalinu, proto se doporučuje při vysokém krevním tlaku a arterioskleróze.

Národy východní Asie si pohanku stále vysocně cení nejen jako potravinu, ale také jako zdroj účinných látek příznivě působících na játra, trávicí a pohlavní orgány.

Pohanka je významnou medonosnou plodinou. Někteří lékaři oceňují značný léčivý význam medu z pohankových polí při léčení

chorob srdečních, cévních, nervových a plicních.

Z natě nebo ze slupek nažek pohanky lze připravit čaj. Vyloupané nažky se většinou používají na přípravu kaše nebo polévek. Výborné jsou pohankové náčky. Pohanková mouka se také přidává do lívančů, pečiva i pohankového chleba.

Bezpluchý oves

Ne nadarmo germánští bojovníci nazývali ovesnou kaši pokrmem bohů a vařili ji před bojižnými tažením. Také Plinius se zmiňuje o povzbuzujících účincích ovesa, které prý staří Římané máčeli ve víně, které pak pili vojáci před bojem, zatímco oves dávali koním.

První naše povalečná odrůda tohoto ovesa se jmenovala příznačně „Nahý“ a současná nejrozšířenější odrůda nese rovněž příznačné jméno „Adam“. Zmo bezpluchých nebo také nahých ovsu se při výmlatu úplně oddělí od pluch a plev, nemusí se tedy loupat jako u běžné pěstovaných ovsu. Bezpluchý oves je možné konzumovat bez úpravy (přímo či naklíčený pro makrobiotiku) nebo jako vločky či jiné tepelně upravené výrobky, které jsou vhodnou složkou denní stravy, bohužel u nás opomíjenou. Ve Skandinávii, Velké Británii i USA je spotřebováno různé upravených ovesných vloček až 8x vyšší než u nás.

Bezpluchý oves má vysoký obsah bílkovin (15-20%) vynikajícího složení. Také tuk ovsa (7%) je složen převážně z žádoucích nenasycených vyšších mastných kyselin. Vy-

soký obsah hořčičku působí příznivě na nervový systém, alkaloid avenin povzbuzuje organismus, proto se ovšem krmi plemenná zvířata. Vyšší obsah arсенu pomáhá udržet hebkou pleť a brání sedivěním vlasů.

Je vědecky prokázán vliv ovesné vlákniny na snížení účinnosti karcinogenních látek, snížení hladiny cholesterolu v krvi, redukci krevní glukózy u diabetiků, omezení chorob oběhového ústrojí, zvýšení psychické stability organismu, omezení stresu a další léčivé účinky.

Zvlášť vhodná je ovesná dieta pro děti a mládež, těžce pracující, sportovce, nemocné a staré lidi.

Proso obecné

Proso je jedna z nejstarších kulturních rostlin na světě. Vědomosti o jeho používání pocházejí už ze třetího tisíciletí před naším letopočtem z Číny. Právě proso je zřejmě také Jihovýchodní Asie. V Evropě je už známo od doby kamenné, častěji jsou jeho nálezy na slovan-ských sídlištích.

Proso bývalo jednou z hlavních součástí prosté lidové stravy. Proso je sice teplomilné ale má krátkou vegetační dobu, takže se dá pěstovat i ve vyšších polohách.

V současné době by mohlo znamenat znovuzavedení prosa do naší výživy přínos nejen pro zdraví, ale i pro ty, kteří trpí některými chorobami trávicího a cévního ústrojí. Protože je proso lehce stravitelné, je vhodné zvláště pro děti a staré lidi. Velký význam může mít výživa pro pacienty vyžadující bezlepkovou dietu (nesnášející součást lepkou - gliadin). Pro ně je vhodnou potravou prosná kaše nebo jahelník (omaštěná jáhlová kaše zapéčená v troubě). Sladký jahelník je dobrý s čerstvým nebo sušeným ovocem (švestky, jablka, třešně). Je také možné ještě před zapeče-

ním mezi dvě vrstvy kaše rozetřít povidla. Z jáhel lze připravit náčky s vejci nebo slany jáhelník s uzeným bučkem, posekaným zelím či dušenými houbami.

Proso přidávané do pšeničné mouky (15-20%) zvyšuje jakost chleba či pečiva a prodlužuje čerstvost výrobků.

Pšenice (Triticum aestivum)

Je často označována jako královna obilovin, především díky kvalitě svého zrna ale rozsahu svého pěstování. Je nejvíce pěstovanou plodinou ve světě i u nás. Z její pravlast je považováno území Malé a Přední Asie a počátky jejího pěstování úzce souvisí se vznikem zemědělství před cca 10 000 lety.

Pšenice byla vyšlechtěna z prapůvodních forem - z pšenice divozrnky a pšenice jednozrnky. Krmné pšenice seté se pěstuje i několik jejích příbuzných např. pšenice tvrdá, která se používá na výrobu těstovin či pluchatá pšenice špalda.

U starověkých národů byla vysoce ceněná a patřila k obětinným bohům.

Pšeničné zmo obsahuje hodně bílkovin (10 - 16%). Jde o zvláště cenné aminokyseliny, které není lidský organismus schopen sám syntetizovat a které musí dostávat potravou. Množství a kvalita bílkovin je důležitá pro pekařské využití pšenice, neboť pšenice je nejtýpější chlebovinou. Na obsahu lepkou a jeho kvalitě záleží kvalita pekařských výrobků. Kromě bílkovin má pšenice i vysoký obsah sacharidů (škrobu). V pšeničném klíčku a aleuronové vrstvě se nachází též některé významné vitamíny - vitamín B1 (thiamin), B2 (riboflavin), B6 (pyridoxin), E (tokoferol) a další. Z minerálních látek, jichž je nejvíce v klíčku stojí za zmínku fosfor a draslík.

Pohanka (*Fagopyrum*), a - krátko-koňný květ, b - dlouho-koňný květ, c - nážka.

Výhradní dovozce
a distributor

**L. A.
PRODUCT
spol. s r. o.**

Vlastina 23, 161 00 Praha 6

Tel.: 02/302 37 71-2, 02/302 37 07-8,
tel./fax: 02/302 37 09

Vitamín B₁₂ s kyselinou listovou a kyselinou para-aminobenzoovou

Co je to vitamín B₁₂

Jediný vitamín obsahující esenciální stopový prvek kobalt. Je nezbytný pro normální látkovou přeměnu v nervové tkáni. Uplatní se při syntéze bílkovin, při látkové přeměně tuků a sacharidů. Jeho účinek je spjat s některými aminokyselinami, s vitamínem C, s panthoténovou kyselinou, s listovou kyselinou (tu je vhodné užívat v mnoha případech současně), s využitím železa, s přeměnou betakarotenu a využitím vitamínu A. Konečně je znám vztah k produkci tzv. nukleových kyselin a genetické informací. Vstřebávání zažívacím traktem je jen 5 - 10% a je vázáno na tzv. intrinický faktor. S věkem a onemocněními schopnost vstřebávání klesá a lze ji podpořit zvýšenými dávkami (zde 1000x větší dávka, než je denní potřeba 1 - 4 mg). Jinak je třeba podávat tento vitamín ve formě injekční.

Kdy má smysl užívat vitamín B₁₂

I při úplném zastavení přívodu v potravě trvá stav 5 - 6 let, než se objeví známky postižení (zásoby v těle jsou kolem 1-2 mg). Objeví se neurologické poruchy.

Doporučuje se využít vitamín B₁₂ při stavech chudokrevnosti (po poradě s lékařem) spolu s železem, C vitamínem, mědi, listovou kyselinou a kyselinou para-aminobenzoovou. Poru-

chy střevní sliznice, chronické střevní záněty, průjmy mohou způsobit nedostatek vitamínu B₁₂, zinku, kyseliny listové a A vitamínu.

Vitamín B₁₂ zlepšuje růst dětí, lze jej přidávat v těhotenství a při kojení.

Ztukovatění jater, ale i jiná onemocnění jater lze příznivě ovlivnit podáváním vitamínu B₁₂.

Degenerativní postižení pohybového aparátu, revmatické choroby mohou být příznivě ovlivněny vitamínem B₁₂.

Stavy zmatenosti, projevy sklerózy mozku lze mnohdy příznivě ovlivnit tímto vitamínem.

Záněty nervů, degenerativní onemocnění ale i jiné neurologické a psychiatrické choroby

Pokračování na str. 14

EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ - ŽIVOTNÍ FILOZOFIE

S vírou, že vše zlé se v dobré obrátí

K ekologickému zemědělství vedou různé cesty. Někdo se do něj pustí, protože se přesvědčil, že konvenční intenzivní zemědělství nesvědčí člověku ani přírodě, jiný se dá na tuto cestu z touhy po produkci zdravých potravin, protože sám onemocněl, další zvolí tuto cestu jako svou životní filozofii a životní styl. Člen sdružení Libera Ing. Jan Papáček, který hospodaří už čtvrtým rokem na farmě Lutová v chráněné krajinné oblasti na Třeboňsku, není jen ekologickým zemědělcem, ale vzhledem ke svému sluchovému postižení i členem společnosti Užitečný život, která pro své členy vydává stejnojmenný časopis. Poskytl mu rozhovor, který přetiskujeme, neboť ukazuje, že ekologické zemědělství je něčím víc, než jen hospodařením na poli a ve staji.

Jak jste se dostal k ekofarmaření?

„Je to určitá životní filozofie. Tak jako dříve existovali poustevníci, léčitelé, ovčáci, babky kořenářky, pohádkoví dědečci a další lidé, kteří se lišili svým životním stylem od běžného standardu, tak dnes existují ekofarmáři, kteří odmítají ovládat přírodu pomocí chemikálií, pesticidů a antibiotik a mají raději přírodu a život jejich naturalní podobě.“

Mé důvody k ekofarmaření byly podobné jako u většiny ostatních. Setkal jsem se jako zootechnik se stále klesající životaschopností mláďat hospodářských zvířat, jako vedoucí vodáckého mládežnického oddílu

se stále vyšší nemocností dětí, a tak jsem se rozhodl jít jinou, zdravější cestou soužití s přírodou...

Co je, podle vašeho názoru potřebné, aby člověk vydržel, i když se mu práce vždy nedaří?

„Potřebuje víru, že vše zlé se v dobré obrátí.“

Co vás v poslední době potěšilo a naopak?

„V poslední době žiji stylem „díky za každé nové ráno“, takže mě těší, že ještě žiji a neumírám hladem. Co mě netěší, že pracuji deset i více hodin denně bez odměny a svátků a mám se hůře než mnozí „nedělkové“, kteří se vyhýbají poctivé práci.“

Co byste si přál od pohádkového dědečka?

„Aby se naplnilo přání prezidenta Václava Havla, že láska a pravda zvítězí nad lží a nenávisť. Abych byl ušetřen různého špinavého zákulisního jednání.“

Jakou úlohu hrají ve vašem životě dlouhodobé zdravotní obtíže? Myslíte si, že vás nějak ovlivnil například po povahové stránce?

„Jsem nedoslýchavý člověk, nemohu tedy pracovat v hluku, řídit nákladní automobil, neslyším, co si lidé povídají za mémi

zády. Zvířatům rozumím lépe než lidé, ale nejsem schopen lidem vysvětlit, co zvířata vlastně potřebují. Protože mi chybí plnohodnotné zdraví, chápu jinak problém zdraví i diskriminace handicapu.“

Jaké máte zkušenosti s lidmi kolem sebe?

„Lidi jsou lidi, ale po čtyřiceti letech života mám nyní raději zvířata...“

Co byste vzkázal postiženým dětem a mladým lidem? Co jejich rodičům?

„Všechno zlé je k něčemu dobré. Zdravý krásný mladý člověk, který lže, krade, přijímá úplatky nebo vraždí, je svým způsobem „postižený“ tvor. Hluchý neslýší pomluvy, slepý nevidí zlo, a přesto může každý přes svůj handicap nějak vyniknout. A kdo nechce vyniknout a chce žít v souladu s přírodou, může mi pomoci budovat alternativní farmu, kde by byla pohoda pro zvířata i pro lidi.“

Ekofarma Lutová

Lutová, obec se 137 obyvateli, leží 18 km od Třeboně, je zde sanatorium Aurora - ústav léčby hybných poruch. V obci je nevyužitá budova staré školy, kterou by bylo možné adaptovat na menší sanatorium, rehabilitační centrum či „dům poklidného stáří“.

Ekofarma má 300 ha zemědělské půdy, chová 100 kusů dobytka, 120 telat, ovce. Nabízí možnosti agroturistiky - léčivé byliny, lesní plody, houby.

KONTAKT:

Ing. Jan Papáček,
Lutová 37,
378 04 Chlum u Třeboně
tel.: 0333/97 915

ZDRAVĚ SE STRAVUJÍCÍ MATKA PROSPÍVÁ I SVÉMU DÍTĚTI

Mateřské mléko stále nenahraditelné

Mnohé ze svých schopností člověk v průběhu evoluce ztratil, ty nejdůležitější se však zachovaly. Mezi nimi i kojení. Ženy mohou své děti na počátku jejich života samy živit. To dnes například v Německu dělá kolem 80% žen. Potěšitelný vývoj, který je podporován též lékaři a vědci. Jenomže zatížení mateřského mléka škodlivinami se žádná žena nevyhne. Toto zatížení je vůči znečištění životního prostředí časově posunuto a není apriorním důvodem k tomu, abychom se kojení zrekli.

Že je ženské mléko pro kojence tím nejlepším, v tom jsou experti jedno. Mají k tomu dobré důvody. Složení mléka je potřebám kojenců „šito na míru“, jako u žádné jiné potraviny. Je tak vyvážené, že nepřetěžuje mladý metabolismus. Jeho kvality nedosáhla až dosud žádná z náhražek, byť byly i sebelépe zpracovány. Věda sice zná složení mateřského mléka z vody, proteinů, lipidů mléčného cukru a uhlovlodíků, přesto však nebyly dosud vyzkoumány všechny mechanismy působení v kojení organismu.

Dobře známo je především pozitivní působení mateřského mléka na imunitní systém dítěte. Obzvlášť mnoho protilátek obsahuje mlezivo. Matka tak dodává dítěti obranné látky proti chorobám, které sama prodělala.

Jestliže je dítě ohroženo alergiemi, to znamená, že otec či matka alergiemi trpí, doporučují experti, aby bylo dítě zpočátku živeno pouze mateřským mlékem. Minimálně šest měsíců by dítě mělo být plně kojeno.

Vedle optimální výživy podporuje kojení také tělesný a duševní vývoj dítěte. Celisti, zuby i obličej se mohou díky sání na prsu optimálně vyvinout. Tělesné teplo a blízkost tě nejdůvěrnější osoby vůbec dávají dítěti potřebnou jistotu a naplňují jeho potřebu něhy.

Nebezpečí, že kojené dítě příliš ztloustne, nehrozí - na rozdíl od dětí kmenových z láhve. Ženské mléko je na počátku vodnaté a teprve, když je prs téměř vypit, stává se tučnějším. Kojenec se tak již od počátku seznamuje s pocitem nasycení.

Ochrana před škodlivými látkami je možná jen omezeně. Existujícímu znečištění vzduchu, půdy a vody neujde nikdo z nás. Individuální chování však i zde hraje velkou úlohu. Rozhodujícími faktory pro vnášení škodlivin do tukového podílu mateřského mléka jsou: výživa, kouření, používání pesticidů v zemědělství a teprve s velkým odstupem průmyslové znečištění a spalovny odpadků.

V pokusném ústavu v Gießeně byly shmuty údaje týkající se výživy a životních návyků. „Na základě předchozích výzkumů jsme stanovili,“ říká profesor Muskat, „že právě v mléce kuřaček jsou prokazatelně vyšší koncentrace škodlivin, především chlorovaných uhlovlodíků.“ Z dotazníku bylo navíc zřejmé, že ženy, které se vždy anebo po delší dobu žily veganicky, mají v mléce významně nižší koncentrace pesticidů, než ženy žijící se normálně. Obzvlášť vysoké hodnoty lze nalézt v mléce žen, které kouří a navíc často konzumují maso a živočišné produkty (v živočišných tělech se koncentrují rezidua pesticidů v daleko vyšší míře, než v tělech rostlinných, poněvadž zvířata stojí výše v potravní pyramidě).

Téměř ve všech případech je zatížení mateřského mléka výsledkem nepatrných množství škodlivých látek, které denně přijímáme. Ty se hromadí v tukových tkáních a při kojení jsou uvolňovány. Jelikož je větší na v mléce obsažených škodlivin poutána na mléčný tuk, je zatížení větší pro kojence, jehož matka má v mléce vysoký obsah tuku. To je také důvod, proč jsou kojící matky odrazovány od hubnutí. Tělesný tuk, který se během odtučňovací kúry uvolňuje, zatěžuje přídavné mateřské mléko svými vlastními škodlivinami.

Krátkodobá změna potravních návyků před těhotenstvím už nic ne-

změní na zatížení mléka škodlivinami. „Lze doporučit přejít již v mládí, a to je úkol, který se týká i rodičů pozdějších matek, na rozumný způsob života, který nemusí být vegetariánský, který však staví do popředí potraviny rostlinného původu a naopak redukuje příjem potravin živočišných,“ radí prof. Muskat. Ovoce a zelenina jsou méně zatíženy než maso a uzeniny. A kdo dá na tomto místě přednost potravinám z kontrolovaného ekologického zemědělství, přispívá dlouhodo-

bě k omezení znečištění sebe sama i životního prostředí o pesticidy.

Přednosti kojení pro zdraví dítěte převažují však stále ještě nad přednostmi průmyslově vyrobené náhradní výživy, byť i obsahující menší množství škodlivých látek. Mateřské mléko je vynikající a ničím nenahraditelnou první výživou pro každého kojence, tvrdí Německá společnost pro dětské lékařství.

(Podle německého časopisu
Schrott & Korn 1/95
zpracoval rh)

Nejlepší ekologický zemědělec roku 1993 u nás František Špatný předával své zkušenosti z chovu koz a produkce sýrů koncem loňského roku na kurzu ekologických zemědělců v dolnorakouském Gerasu. FOTO: HEIDEMARIE ARTNER

Regionální spolupráce jižních Čech a Dolních Rakous

POMOCÍ KE SVÉPOMOCI

Pomocí ke svépomoci - tak zní pracovní heslo česko-rakouského nebo přesněji jihočesko-dolnorakouského spolku pro rozvoj regionálních aktivit zaměřených na ochranu životního prostředí - EUPRI.

Může se to zdát paradoxní, že právě v krajině mezi Novými Hradci - Třeboni a Novou Bystřicí, která je podle map znečištění ovzduší a vody jednou z nejčistších u nás, si vytklí za cíl zlepšovat kvalitu ovzduší, rozvíjet alternativní zdroje energie, chránit vodní rezervace a pečovat o krajinu. Trvale udržitelný rozvoj společnosti není myslitelný bez šetrného přístupu k místním zdrojům, které tvoří především lidský potenciál, příroda a krajina, města a vesnice, kulturní historické dědictví, služby a infrastruktura.

Snahou EUPRI je povzbudit místní iniciativy, pomoci ekologickému uvědomění obyvatel regionu, zvýšení zájmu o své okolí a přesvědčení, že nejdříve je třeba začít u sebe.

Jihočeský EUPRI rozvíjí svou činnost především v okresech Jindřichův Hradec, České Budějovice, ale v sousedních jihočeských a jiho-moravských okresech. Rakouský EUPRI v okresech Gmünd, Weidhofen, Horn a Zwettl.

Oba spolky spolupracují. Principem je vzájemně výhodná výměna zkušeností. V dubnu 1993 bylo v rakouském Gewrasu (nedaleko Slavonic) otevřeno poradenské středisko pro rozvoj alternativní energetiky a ochranu životního prostředí. Letos vzniká podobné stře-

Účastníci kurzu Ekologického zemědělství pořádaného EUPRI navštívili zařízení na výrobu bionafty ve Starreinu v Dolním Rakousku.

disko v Jindřichově Hradci. Poradenská a osvětová činnost je zaměřena do čtyř oblastí: ekologické zemědělství, alternativní zdroje energie, čištění odpadních vod, odpadové hospodářství.

EUPRI úzce spolupracuje s řadou obecních úřadů v regionu a s referáty pro životní prostředí. Podporuje tvorbu regionálních a místních programů, které napomáhají k využití místních zdrojů a současně vytvářejí pracovní příležitosti a vedou ke zlepšení životního prostředí. Pro tyto projekty pomáhá EUPRI vyhledat podporu na obou stranách hranice.

S pomocí rakouského EUPRI bylo dosud zpracováno 16 projektů šetřících energii a životní prostředí. Polovina jich je už realizovaná. Především ty, které se týkají využití dřevní odpadní biomasy z rozsáhlých pohraničních lesů a výstavby centrálních obecních kotelen pro dálkové vytápění. Kotelna ve Sta-

Pokračování na str. AZ/II ➡

Jubileum svazu ekologických zemědělců

PĚT LET LIBERY

Záměr založit sdružení zemědělců, kteří by produkovali zdraví podporující potraviny, vznikl ve společnosti přátel přírodní výživy (PPV), respektive v užším kruhu redakční rady PPV, která vydávala od roku 1982 bulletin zaměřený na zdravou výživu, správný životní styl a další oblasti. V té době byla členkou předsednictva společnosti a redakční rady dr. Honová, která v diskusích s odborníky a lékaři dospěla k závěru, že není možné pouze teoreticky diskutovat o lepším životním stylu a zdravé výživě, pokud nebude zajištěn dostupný zdroj zdravých potravin. S touto ideou také nastoupila do zaměstnání na Vysoké škole zemědělské v Praze a za podpory ekologicky orientovaných zemědělců zde bylo v roce 1990 založeno sdružení organického zemědělství Libera.

Během pěti let jeho existence se zdvojnásobila ekologicky obhospodařovaná plocha zemědělské půdy členských podniků. Menší farmy (většinou rodinná hospodářství) obhospodařují celou výměru od počátku konverze ekologicky. Větší podniky přecházejí na ekologické zemědělství postupně, vždy však s ucelenými výměrami.

Podniky, které byly do konverze zařazeny hned při vzniku svazu v roce 1990, již prošly přechodným obdobím (pokud nebyly tyto plochy rozšířeny - např. Agro Měřín - farma Chloumek zvětšila svou výměru z 200 na 360 ha, farma Krakonošův ranč ze 140 na 480 ha). Velké podniky mají pro ekologické hospodaření vyloučeny farmy jako samostatné hospodářské jednotky s vlastními pracovníky a zodpovědným vedoucím.

Všichni vedou pracovníci i vlastníci farem jsou zkušenými zemědělci, řada s vysokoškolským vzděláním, absolvovali dvouleté postgraduální studium na VŠ v Praze zaměřené na ekologické hospodaření, ochranu životního prostředí a nenarušování přirozených ekosystémů, které organizovala a vedla dr. Honová.

Libera organizuje pro své členy exkurze do ekologických podniků v zahraničí a do institucí, s nimiž udržuje spolupráci a vyměňuje si s nimi zkušenosti. Pro vybrané zájemce byly dojednány

**dlouhodobé stáže na zahranič-
ních ekologických farmách.**

Tomu odpovídá i činnost sdružení, která spočívá na pomoci členům při řešení právních, ekonomických i odborných problémů, při schvalovacích řízeních, přípravě investičních projektů apod. Sdružení je styčným článkem s ministerstvy, výzkumnými ústavy, regionálními orgány, sdělovacími prostředky. Obhájí zájmy rozvoje ekologického zemědělství v odborných komisiích ministerstev a prezentuje výsledky ekologického zemědělství na mezinárodních fórech.

Pro sledování dalších možností rozvoje ekologického zemědělství byla vybrána farma Požáry školního zemědělského podniku VŠZ Praha. Třetí rok se podle schváleného grantu realizuje vypracovaný projekt.

Sdružení Libera se podílí i na vyhledávání zájemců o produkty a sleduje možnosti odbytu, které projednává se svými členy, takže zisk zůstává zemědělci, který se nemusí dělit s obchodní pro- středkovatelskou společností.

Ekologickou kvalitu produkce garantuje na základě vlastní kontrolní a poradenské činnosti ochranná známka Libera, která platí i pro Slovenskou republiku. O kvalitě produktů členů sdružení svědčí značná poptávka, při jejímž uspokojování se však přihlíží i k nákladům na dopravu. Všechny podniky hospodařící po celé

tři roky byly doporučeny k nezávislé kontrole KEZ a všechny také získaly označení ekologický podnik. Náklady na kontrolu hradí sdružení ze svých prostředků.

Prosperita podniků sdružení Libera a získání výhodných úvěrů umožňují další rozvoj farem a budování zpracoven vlastní produkce. Jako příklad lze uvést komplex družstva vlastníků Javorník s dceřinnou společností SIBA na výrobu silic a barviv z přírodních, ekologicky pěstovaných surovin ve Štítně nad Vláří (220 ha). Za spolupráce s vedením sdružení byla již v roce 1992 zařízení výroby celozrnných těstovin (nyní „Zdravá výživa“), mlékárna v Poniklé, zpracovna bylin na léčivé čaje a koupele, extrakce silic a přírodních potravinářských barviv. Postupně byly vybudovány čtyři pekárny, dvě zpracovny masa a uzenin, tři mlýny, výrobna jogurtů, čerstvých sýrů a másla, tři sušárny ovoce a bylin, extrudovaných chlebů, loupárna pohanky a produkční skleník i sedm obchodů.

V provozu je sedm rekreačných zariadení a dva hotely v atraktívnych oblastiach. Zriaďujú sa i pridružené aktivity pre zamestnancov pracovníkov v sociálne ohrozených oblastiach.

Stálé zdokonalování poradenské a kontrolní činnosti vedlo ke zřízení paralelních poradenských center, které se jeví jako opodstatněné, neboť noví uchazeči o členství budou potřebovat časově náročnější péči při zavádění ekologického způsobu hospodaření.

Úspěšná činnost sdružení je podmíněna trvalým sledování veškerého dění spojeného s ekologií, péči o životní prostředí a zejména na výsledků ekologického zemědělství. Pouhé informace z odborného tisku nestačí, pokud nejsou doplňovány osobním kontaktem s partnery řešícími aktuální problémy. Udržování a navazování kontaktů zejména se zahraničními partnery je proto v zájmu dalšího vývoje ekologického zemědělství.

DAGMAR HONOVÁ

Dosoušecí rošty na pohanku

Pro úspěšné pěstování pohanky je bezpodmínečně nutné pohanku ihned po sklizni (do několika hodin) začít dosoušet. Dosoušení je možné přehřátým vzduchem (do 40 °C). Při vyšších teplotách je pohanka křehká a nejde loupat. Ne všude je dostupná kvalitní sušárna. Druhá možnost je dosoušení pohanky na rostech.

Výhodou je, že tyto rošty lze využít na dosoušení většiny ostatních plodin a také dosoušení plodin na osivo. Protože každá plodina má svoje specifické požadavky, konstrukce roštů, výkon ventilátorů a proudění vzduchu je různé, nelze stanovit jednotný postup pro dosoušení. Je potřeba držet se několika zásad: - nejlépe naskladňovat předčištěnou pohanku - zpočátku naskladňovat menší vrstvu na rostech (15 - 20cm) podle vlhkosti a přiměsí, odzkošením výkonu je možné vrstvit i do 60 - 100cm - v prvních dnech pohanku raději častěji přebíratovat (alespoň 1x denně). Na rostech mohou vznikat „luchná místa“, kudy neproudí vzduch a mohlo by dojít k plesnivění pohanky. - měření vlhkosti - nespolečete na vizuální zkoušku, ale nechte si změřit vlhkost z průměrného vzorku odebraného do vodotěsné láhve nebo nepropustného sáčku. Po-

levné ventilátory (doproděj) LAN 1000
za 2.000,-Kč včetně DPH (ZZN Nové
Město na Moravě tel. 0616/ 915028,
915207, ale určitě i v ostatních ZZN).

- na podlahu je nejvhodnější umístit děrované plechové síto o síle minimál-

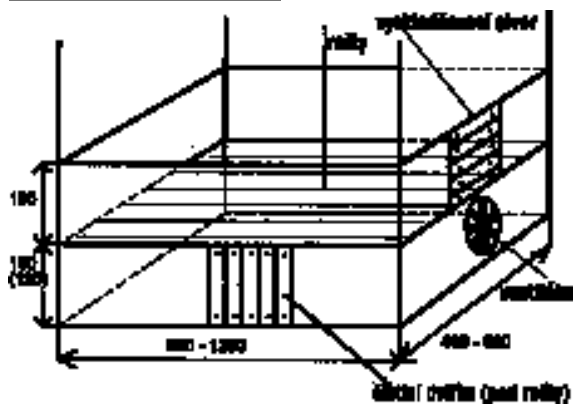
Pokračování na str. AZ/II ➡

JAK POSTAVIT ROŠTY?

Především je nutné si rozmyslet využití stávajících budov, seníků, stájí, púd a přístřešků.

- rozvážit umístění s návazností na naskladňování a vyskladňování (využití mech. lopaty, dopravníku, výtahů ap.)

- zvolit umístění ventilátoru, nejlépe na jihovýchodní stranu (teplejší vzduch)
- pro výstavbu využít dostupný materiál - ventilátory - lze využít různé typy. V současné době lze zakoupit velmi

ZE DNE ZEMĚ SE STAL V HORNÍM MARŠOVĚ TÝDEN

Svět kolem nás dětskýma očima

V sobotu 22. dubna svět slavil Den Země. Mnohde si připomněli fakt, že "matička Země" je nám jediným prostorem k životu a podle toho si jí musíme vážit a hledět, více než jednou akci, a to nejen obligátní přednáškou nebo nástěnkou plnou barevných fotografií líčících krásy i "ostudná zákoutí" naší planety.

Neformální svátek měla Země i v Horním Maršově - městečku na úpatí masivů Černé hory a Sněžky v Krkonoších, kam své působení v minulých měsících přeneslo středisko ekologické výchovy Sever (viz Bionoviny 3/95). Pozvání přišlo na všechny akce, ale jak už to bývá, člověk je tláčen časem, a tak si nakonec vybere jen jednu - nejslibnější. Ukázalo se však, že za námět na reportáž by stál každý den z týdne, který členové ekologického střediska Země zasvětili, a tak jsem si nechal týden alespoň vyličít Hanou Kulichovou.

"V první řadě je třeba říct, že tolik akcí, které jsme připravili, se mohlo uskutečnit jen díky pochopení, které jsme našli na zdejším radnici i ve škole, kde nyní máme útočiště a působí. Na druhou stranu nás mile

překvapil zájem, s nímž se setkali, a to nejen u dětí, ale i u dospělých.

V úterý jsme uspořádali klub pro duchodce, kde jsme si povídali o životním prostředí u nás v Krkonoších i ve světě a k tomu jsme popíjeli bylinkové čaje. I takové prosté popovídání může být z hlediska ochrany přírody užitečné, neboť se při něm dozvíte, co, kdy, kde bylo a už není nebo naopak je.

Ve středu jsme vyměnili generace a přišli do mateřské školy s pásmem Máme rádi zvířata, o nichž jsme si jen nepovídali. Užovka, slepýš, čolci, žáby byli rázem středem zájmu dětí, z nichž mnohé se odvážily na ně sáhnout poprvé v životě, přitom jsme s sebou měli jen živočichy, kteří se v Horním Maršově a okolí běžně vyskytují.

Odpoledne bylo věnováno opět jiné generaci, ale i zájmové skupině - na trochu slavnostním setkání se sešel klub učitelů Severka, jehož členy jsou "věrné duše" z našich kurzů, které se k nám vrací nejen samy, ale i s dětmi, které vozí do Krkonoš na výlety za poznáním. Do klubu jsme připravili simulaci hru Supermarket, která má ekologický podtext. Než si ji zahrají děti, je dobré, aby ji dobře znali i jejich učitelé, a tak jsme "nakupovali" ošest, abychom při placení poznali, že banány dovezené z Ameriky jsou nesmírně drahé na rozdíl od jablek, které nám rostou přímo za domem. Bohužel v našich obchodech je situace právě opačná.

Dali jsme o sobě vědět i do světa, neboť Jirka (manžel a vedoucí střediska) se zúčastnil telemotu Horní Maršov - Amerika. Spolu s Topím (pod jiným jménem Tomáše Pigulu ani nikdo nezná) se vypravili do Prahy, aby v Parlamentu mezi poslanci lobbovali za ekologickou výchovu. Jak dalece byli úspěšní, to ukáže čas.

Čtvrtek jsme věnovali 1. stupni základní školy a vydali se s dětmi na procházku po Zemi, povídali jsme si o půdních živočíchách a také si hned zahráli na žížaly, vynechat jsme po-

Pokračování na str. 16 ➡

Kdopak by se hada bál, zvláště když jde o užovku. Nejmenší návštěvníci Dne Země v Horním Maršově si mohli sáhnout na živou užovku, slepýše, či mloka možná poprvé v životě.

... komentář ...

ZELENÁ ALERGIE

Uplnulý měsíc se ekologie díky Dnu Země, který se v celém světě slavil 22. dubna, dostala častěji na stránky novin, na rozhlasové a televizní vlny. Dokonce jí byla u příležitosti Ekologických dnů Olomouce věnována televizní Debata, vysílána zcela mimořádně přímým přenosem právě z Olomouce. Televizní přenos byl zároveň přehlídkou marnosti i užitečným počinem, ač to může znít protikladně. Kdo si připravil k televizoru papír a tužku, aby si poznačil některé zajímavé myšlenky, skončil zřejmě jako já - u prázdného listu. Nic nového jsme se za hodinu Debaty nedozvěděli, "na programu" byla obehnaná ministerská písnička o nepřijatelnosti nátlakových skupin a neustálé zdůrazňování, že ministerstvo není od toho, aby něco řídilo. A právě tato tradiční nota a zejména účast ing. Garguláka byly přínosem - v tom, že se s nimi mohla seznámit široká divácká veřejnost, která si jistě (pokud má alespoň trochu ekologického citění) udělala jisté obrázky sama. Že je třeba podobné názory široce prezentovat, jsem se přesvědčil na příkladu minulých Bionovin, v nichž jsme ocitovali podstatné myšlenky z článku ing. Garguláka. Pro některé čtenáře Bionovin se zdály natolik absurdní, že volali do redakce, aby se ujistili, že to je skutečnost a ne zlý sen.

Opravdu - ing. Gargulák existuje a myšlenky, o tom, že ekologové malují čerty na zeď nejen píše, ale i vyslovuje nahlas, jak jsme se měli možnost přesvědčit v televizní Debatě. Není však jen ing. Gargulák, který jako poradce ministra školství našel mnoho ekologických škod způsobit nemůže (snad jen, kdyby se mu podařilo prosadit své názory do školních osnov - to by se děti mohly naučit ještě "žrávější perly" než ono okřídlené "poručíme větru, dešti"). Celou svou novinářskou kariéru jsem vždy "držel palec" lesákům, neboť jsem je považoval za přirozené ochránce a milovníky přírody a většinou jsem se nemýlil.

Pokračování na str. 2 ➡

Ekologickým zemědělcem roku 1994 ing. Petr Weidenthaler

HRNEC ZLAŽÁKŮ V LUČNÍM ÚDOLÍ

Představovat čtenářům Bionovin ing. Petra Weidenthalera by bylo nošením dříví do lesa, neboť o jeho farmě v Lučném údolí v Machově nedaleko Zlína jsme přinesli několik článků, mimo jiné ji představil v letošním prvním čísle sám hospodář v zamyšlení Kdy začít? Hned! Ten, kdo sedmatřicetiletého zemědělského inženýra pozná, pochopí, že titulke charakterizuje nejen článek, ale i jeho autora.

Deset let zelinář v ZD Tuřany, po roce 1989 se stalo jeho osudem ekologické zemědělství, nejprve v roli distributora a poradce, od loňského roku i jako pěstitele. V Machově na Zlínsku si pronajal od družstva pětihektarové zahrádknictví, kde se do té doby dařilo více dluhům než zelenině, jak mi ing. Weidenthaler řekl při příležitosti dne otevřených dveří, kdy se s farmou přišly seznámit desítky lidí z blízkého i vzdáleného okolí, pře-

Mrnec pro nejlepšího ekologického zemědělce uplynulého roku je putovní, „zlažák“, které z něj ing. Richard Barták sype, pomohou hospodáři dále modernizovat zahrádknictví v Lučném údolí.

Přes nepřítěný počasí, která den otevřených dveří v Lučném údolí provázela, přijely desítky návštěvníků, kteří měli možnost si nejen prohlédnout farmu, ale i nakoupit biozeleninu z produkce ing. Petra Weidenthalera.

Ekologickým zemědělcem roku 1994 ing. Petr Weidenthaler

HRNEC ZLAŽÁKŮ V LUČNÍM ÚDOLÍ

Představovat čtenářům Bionovin ing. Petra Weidenthalera by bylo nošením dříví do lesa, neboť o jeho farmě v Lučném údolí v Machově nedaleko Zlína jsme přinesli několik článků, mimo jiné ji představil v letošním prvním čísle sám hospodář v zamyšlení Kdy začít? Hned! Ten, kdo sedmatřicetiletého zemědělského inženýra pozná, pochopí, že titulke charakterizuje nejen článek, ale i jeho autora.

Deset let zelinář v ZD Tuřany, po roce 1989 se stalo jeho osudem ekologické zemědělství, nejprve v roli distributora a poradce, od loňského roku i jako pěstitele. V Machově na Zlínsku si pronajal od družstva pětihektarové zahrádknictví, kde se do té doby dařilo více dluhům než zelenině, jak mi ing. Weidenthaler řekl při příležitosti dne otevřených dveří, kdy se s farmou přišly seznámit desítky lidí z blízkého i vzdáleného okolí, pře-

vážné zákazníci ze zlínského tržnice Pod kaštan. Upravené záhony nenavštěvovaly tomu, že před rokem tu byla téměř jalová půda, ale ing. Petr Weidenthaler v sám nejlépe, kolik dřiny dnešní stav stál.

"Studené, mazlavé, vlhké pole - takový byl první dojem, když jsem spatřil před více než rokem půdu, na níž jsem chtěl hospodářit. Dnešní hnědá půda s rozpadajícími se hroudami už není tím jilem, který loni zjara nešel připravit ani k sázení, natož pak k setí. Kompost však udělal svoje."

Loni rostlo na 2,5 hektarech (druhá polovina byla oseta jetelotrávou k zelenému hnojení) třicet (!) druhů zeleniny. Kolik to je letos?

"Asi padesát druhů."

To snad ne, tolik jich na trhu ani není.

"To ne, ale tady v Lučném údolí ano. Kromě druhů běžných u nás jsem se rozhodl pěstovat i zeleninu, která je doma především ve východoasijské kuchyni. Podle japonského katalogu jsem objednal semena zejména listové zeleniny. U mnoha druhů vám budu těžko říkat, jak se jmenují, protože na japonské názvy mám špatnou paměť a česká jména neexistují."

Zákazníci se tedy mají ve zlínském tržnici nač těšit. Mnozí si "okouklí" zeleninu přímo na poli. A protože den otevřených dveří je třeba nále-

žitě využít, otázky na hospodáře jen přšely (stejně jako déšť, jehož časté přeháňky dokázaly znepříjemnit celý den). Dnes už ing. Petr Weidenthaler nedostává otázky plné nedůvěry, zda se dá pěstovat zelenina bez chemie. Lidé se spíše ptají - jak, protože by to chtěli sami doma zkusit. A tak nejčastější byly otázky na to, jak si poradit s dřepčíky, pochmutkou mrkvoou a dalšími škůdci. Na dotaz, v čem je základ biozeleniny, odpověděl zcela prostě - 80% je v pletí a v práci od světla do tmy. Zbývajících dvacet procent je ve vědomostech a zkušenostech. Chemii dokáže nahradit nejen zmíněné pletí, ale i různé kombinace pěstovaných druhů vedle sebe (v Bionovinách jsme o nich psali ne jednou) například sousedství mrkve a cibule spolehlivě odpuzuje chocholnatku mrkvoovou, která poškozují kořeny. Absence chemie často stačí k tomu, aby se na pole vrátili přirození nepřátelé škůdců. Jak ing. Petr Weidenthaler říká - každý kvěťák měl svého pavoučka, který do svých sítí spolehlivě vychytal nálet mšic.

Den otevřených dveří měl však i druhou, oficiálnější příčinu - veřej-

Pokračování na str. 3 ➡

I slivovice, kterou ing. Petr Weidenthaler a ing. Richard Barták hrncem zlatáků „spláchl“, byla pochopitelně bio.

Pět let zdravé výživy v Šumperku

Šumperk je zdravé město. Nejen proto, že se zapojilo do stejnojmenného světového hnutí a sídlí zde svaz ekologických zemědělců a zpracovatelů PRO-BIO. Nebo možná právě proto. Neboť PRO-BIO má svého zástupce v radě zdraví města a podílí se na pravidelných a úspěšných akcích propagujících v tomto severomoravském městě zdravý život. Dobré myšlenky a slova jsou však málo. Nedůvěřivý Tomáš si potřebuje věci osahat. A proto jedním z prvních kroků svazu bylo zřízení prodejny zdravé výživy Bioagra-Natura. V roce 1991 byla jednou z prvních čl. v republice vůbec.

Dalším důkazem pro tvrzení o Šumperku jako zdravém městě je skutečnost, že se tu užívá dvě prodejny zdravé výživy, což není obvyklé ani v mnohem větších městech. V Naturě je dobrou duší od samého počátku paní Zdenka Hrochová, kterou jsme požádali o rozhovor. Odehrál se v přeplněném

UŽITEČNÉ BORŮVKY

V letních měsících jsou borůvky vyhledávaným lesním ovocem. Jejich využití je mnohostranné. Obsahují vitamíny B₁ a C, karotén, přírodní kyseliny a velké množství tříslovin. Proto se sušené borůvky odpradávná používají proti průjmům. Z minerálních látek obsahují hodně manganu. Je v nich však i poměrně vzácná látka glukokinin, která snižuje hladinu krevního cukru, takže jsou důležité i pro diabetiky. Při zavařování pro cukrovkáře používáme sacharin.

V zahraničí jsou výrobky z borůvek nedílnou součástí sortimentu diaprodeje. Diabetici je v létě hojně sbírají a zpracovávají. Zvláště je to patrné v jižním Rakousku, Švýtsku, Korutanech, Slovinsku a v německých lesích v okolí Rýna, kde jsou vysoké úrody borůvek. I u nás jich bývá dostatek. Je to inspirace pro diabetiky i jejich organizace, neboť sběrem borůvek prospějí svému zdraví dvojnásob - samotnými plody i pohybem v příjemném lesním prostředí.

PhDr. ARNE NĚMEC

Biopreparát POLYVERSUM - nový přípravek v ochraně proti chorobám rostlin v zahradách a na polích

HOUBA PROTI HOUBÁM

V současné době jsme svědky převratných změn v ochraně rostlin, které spočívají v postupném nahrazování chemických přípravků biologickými a to nejen v zahraničí, ale dnes již i v České republice. Přitom nejsme v tomto směru pouhými uživateli, ale aktivně se na vývoji biopreparátů podílíme.

První z této řady biopreparátů je POLYVERSUM, jehož účinnost je založena na vlastnostech houby *Pythium oligandrum*. Letos uplynulo 65 let od prvního popisu této houby badatelem Drechslerem v USA a 52 let od objevu pozoruhodné schopnosti této houby napadat a parazitovat na příbuzných houbách, které jsou původci závažných chorob kořenů, zejména vzházejících rostlin.

V letošním roce uplynulo také již 23 let od prvního popsaného nálezu této houby v Čechách, který byl záčátkem národního výzkumu a vývoje, završeného před třemi roky zahá-

jením výroby biopreparátu. V roce 1992 byl preparát POLYVERSUM registrován pro využití v ochraně rostlin proti chorobám a zařazen do Seznamu povolených přípravků. Preparát POLYVERSUM vstoupil do zemědělské praxe a hlavně na zahrádky drobných pěstitelů. Start na pultech obchodů se zahrádkářskými potřebami byl zpočátku poznamenán váháním málo informovaných zákazníků, avšak letos o něj už projevují značný zájem zahrádkáři i profesionální zahradníci. K této náskupní expanzi dochází na základě velmi dobrých zkušeností zákazníků, kteří si již přípravek v loňském roce kou-

pili a vyzkoušeli. Lidé totiž věří více vlastní zkušenosti, než mluvenému nebo napsanému slovu. Zahrádkáři, kteří přípravek POLYVERSUM použili, si navzájem vyměňují zkušenosti o jeho neobyčejně kladném vlivu na pěstovanou zeleninu, květiny a okrasné dřeviny. Biopreparát se úspěšně používá rovněž v lesních školkách.

POLYVERSUM působí dvěma mechanismy účinku. Prvním je schopnost houby parazitovat na širokém okruhu patogenních hub. Badatel Drechsler v roce 1943 původně popsal, že *Pythium oligandrum* napadá tři druhy fytopatogenních hub z rodu *Pythium*. Dnes je již známo, že tento mykroparazit napadá 19 druhů z tohoto rodu a nejméně dalších deset závažných fytopatogenů z jiných skupin hub. Těto

Na nedostatek zákazníků si v prodejně zdravé výživy Bioagra - Natura v Šumperku nemohou stěžovat. Mnozí sem chodí už téměř pět let.

Ekologickým zemědělcem roku 1994 ing. Petr Weidenthaler

HRNEC ZLAŤÁKŮ V LUČNÍM ÚDOLÍ

➔ Pokračování ze str. 1

né předání putovního poháru pro nejlepšího ekologického zemědělce uplynulého roku (podmínky jsme zveřejnili v Bionovinách 3/95), který uděluje Nadace rytíře Františka Horského. Letos se "Zlatý Bartákův hrnec" (jak se pohár říká podle generálního sekretáře nadace ing. Richarda Bartáka a obsahu - tisíc "zlatáků" - desetikorun čerstvé ražby) uděloval už potřetí a podruhé putoval na Moravu (v prvním roční-

skytli víc. Například v nejbližší době počítáme s tím, že sortiment obohatí kozi mléko, jogurty, tvaroh a sýry z kozi farmy v Medlově.

Těší nás, že se zákazníci stali nejen jednotlivci ale i školní jídelny, lázně, nemocnice, což je důkazem, že zdravá výživa nachází cestu i do těchto zařízení.

Mám radost z toho, že se v nabídce objevuje stále více českých výrobků, které se kvalitou vyrovnají a cenově jsou pro zákazníky přijatelnější. Tak jako je pestrý sortiment, je různorodá i orientace spotřebitelů - chodí k nám makrobiotici, vegetariáni, vegani i jen běžní zákazníci, kteří chtějí svůj jídelníček více přiblížit zásadám zdravé výživy. Snažíme se všem vyhovět, i když mnohdy je poptávka i věci módy. Tak jako před časem bylo sláglem sojové maso, dnes je na špičce zájmu tofu, seitan. Je dobré, že můžeme zákazníkům nabídnout Bionoviny, v nichž získají nejen orientaci v potravinách zdravé výživy, ale i mnohý recept na jejich přípravu."

(vh)

ku jej získala Růžena Rebrošová z Osvětiman, v druhém František Špatný z jihočeského Bělky).

Jak řekl ing. Richard Barták při předávání hrnce zlatáků, nadace podporuje privátní formy ekologického zemědělství. To znamená jen hospodařit bez chemických hnojiv a postřiků, ale především přátelsky k přírodě a přitom se tímto způsobem hospodaření dokázat uživit. K tomu je třeba otevřené hlavy, neboť stesky na těžké podmínky, konkurenci a neexistenci státní podpory k prosperitě nevedou. Kdo to dokáže, je na nejlepší cestě zařadit se mezi kandidáty na putovní pohár Nadace rytíře Františka Horského, který se k rytířskému titulu v minulém století dopravoval nikoli modrou krví, ale plnou vědeckou a odbornou prací v českém zemědělství. Dnešní držitelé putovního poháru jsou proto jeho dědici v nejlepší slova smyslu.

Na oslavy vlastní osoby si však ing. Petr Weidenthaler nepotrpí, a proto jeho poděkování za ocenění patřilo nejen přítelkyni Blance, s níž na farmě pracuje a brigádníkům, kteří sem přicházejí na pracovní vikendy s agroturistikou, i na delší dobu, ale i spolupracovníkům a přátelům, kteří dodávají své produkty do zlínské tržnice Pod kašany, neboť jenom zelenina by zákazníky nedokázala uspokojit.

Proč se ing. Petr Weidenthaler rozhodl zeleninu sám nejen pěstovat, ale i prodávat?

"Velkoobchod nefunguje, nebo alespoň ne tak, jak by měl. Nabídl jsem zeleninu několika obchodníkům, ale výsledkem byly jen vysoké rabaty, které si připočítali a mizerná úroveň prodeje. Zákazník musí upoutat nejprve vzhledný stánek, potom pěkná zelenina a teprve nakonec mu můžete říci, že je bio. Sám prodávám od srpna loňského roku, kdy jsem vyhodil prodáváče, který zeleninu neuměl prodávat. Zájem o biozeleninu je mezi zákazníky stále větší, totéž se však nedá říci o obchodníkovi. Nabídl jsem například své produkty vegetariánské restauraci, kam by ekologicky pěstovaná zelenina měla patřit především, ale narazil jsem na nezájem - zeleninu berou z velkoobchodu, a to jim vyhovuje."

Ing. Petr Weidenthaler si mezi zákazníky ve Zlíně dokázal udělat dobré jméno velmi rychle a potvrdil tak, že to je cesta, jak může ekologické zemědělství získat mezi lidmi mnoho příznivců, kteří jsou zárukou

jistého odbytu a tím pádem prosperitě. Hovořil o tom, i předseda svazu PRO-BIO Šumperk ing. Jiří Urban.

"Sedláků, kteří dokážou vypěstovat bioproduktu je v republice stále víc, ale jen málo je těch, kteří se umí postavit čelem k zákazníkovi a nabídnout mu neanonymně biopotravinu. Dnes je v republice 250 farem, které hospodaří ekologicky, ale mnohé zůstávají stereotypně u tradičních plodin - pšenice, žito, ječmen, brambory, mléko, maso. To jsou domény konvenčního zemědělství a ekologické farmy s vyšší pracností a nižšími výnosy se v konkurenci jen těžko prosazují. Cestou je vedle tradičních plodin zvolit i nějakou specialitu, kterou lze přímo nabídnout zákazníkovi. Ideální je právě třeba zelenina.

Osobní kontakt se zákazníkem je nesmírně důležitý, vytváří se při něm vzájemná důvěra, která přináší oboustranný prospěch - spotřebitel ví, od koho kupuje a sedlák má stálého zákazníka. Sám jezdím nakupovat zeleninu a brambory na zimu ke stále stejnému pěstíteli. Dřív stačilo sklopit zadní sedadlo, abych náklad pobral, nyní musím brát i přívěsný vozík, aby se dostalo i na mé přátele a známé, kteří ochutnali a stali se také stálými zákazníky.

Tyto zkušenosti nás ve svazu vedou k úvahám založit kluby přátel ekofare, které by pomáhaly vytvářet dobrou atmosféru ve vztazích zemědělec - zákazník. V západní Evropě jsou takové kluby běžné - pořádají společná setkání, výlety, zájezdy na jiné ekologické farmy, na výstavy a další akce."

Klub kolem Lučního údolí by mohl být z největších, protože ing. Petr Weidenthaler před desítkami "svědků" nastínil své další plány: chtěl by ve Zlíně pronajmout větší obchod (stánek na tržišti už je nedostačující), který by nabídl nejen větší sortiment zeleniny a dalších biopotravin od jiných pěstitelů, ale i jiné výrobky v duchu zdravého životního stylu - například svetry z vlny získané z ovčí chovů v ekologickém zemědělství, výrobky tradičních řemesel - hrmčářství, košíkářství a dalších.

Bartákův zlatý hrnec je na rok nepochybně ve správných rukou, neboť ing. Petr Weidenthaler je nejen studnicí nevyčerpatelné energie, ale i nápadů (mimochoodem údolí a zahradnictví v Machově se ještě loni nejmenovalo nijak, němčinář jistě snadno přijdou na to, jak přišlo ke svému jménu Luční údolí).

MILOSLAV VOHRALÍK

vlastností se prakticky využívá k tomu, aby původci chorob nenapadali rostliny.

Přípravek se používá k moření semen suchou cestou nebo s netoxickým inkrustačním adhezivem, které umožňuje lepší přilnutí práškového preparátu k osivu. Zelenina se kromě toho dvakrát zalévá suspenzí přípravku v koncentraci 0,05 % dávku 10 ml ke stonkům mladých rostlin.

Nejzajímavější vlastností houby *Pythium oligandrum* je však stimulace růstu rostlin, jejich kořenů, ale překvapivě zejména nadzemních částí. Rostliny více kvetou a prodlužuje se jejich vegetační doba. Podstata jevu spočívá ve zvýšené tvorbě auxinů, které pozitivně ovlivňují růst rostlin.

V lesních školkách byl preparát zaregistrován v roce 1992 pro ochranu semen, semenáčků a sazenic lesních dřevin proti houbovým chorobám. Loni byla registra-

ce rozšířena na ochranu proti houbovým chorobám okurek, které působí padání klíčících rostlin. Přípravek působí i proti některým chorobám listů, včetně obvané plísni okurkové. Letos se registrace na základě výzkumů a zkoušek dále rozšířila na ochranu proti čermání pat stébel ozimé pšenice. Jde o chorobu, která je součástí komplexního onemocnění - chorob kořenů obilnin. Proti čermání pat stébel neexistuje žádná chemická ochrana. Použijeme-li chemické fungicidy proti druhé části komplexního onemocnění kořenů - pravému stéblovému, zvyšuje se napadení ozimé pšenice nejen čermáním pat stébel, ale i nebezpečnými fuzariózami. Proto je registrace biopreparátu POLYVERSUM u ozimé pšenice zcela unikátní a svým významem ojedinělá. Významné je i zjištění, že tento přípravek je účinný také proti mazelavé sněti pšeničné, která se stala pro zemědělce v posledních letech takřka neřešitelným problémem.

S ing. Richardem Bartákem nad výsledky 10. světové konference IFOAM

KIVI, VOZENÉ PŘES CELÝ SVĚT, NEJÍM

Dochovaná historie zemědělství je stará sedm tisíc let. Po celá tisíciletí bylo zemědělství ekologické. Teprve v Justus Liebig v polovině minulého století stanovil koloběh látek v živé a neživé přírodě, což vedlo k používání přírodních nebo uměle vyrobených chemických hnojiv. Souběžně s tím pokračoval i vědecký vývoj „ekologického“ pěstování. První ucelený systém tohoto směru se nazýval biologicko-dynamický a jeho autorem byl švýcarský antroposofický filozof Rudolf Steiner, který své názory přednesl v zemědělském kursu v roce 1924. Postupně vznikaly další v mnohém si podobné způsoby. Od té doby se na vědeckém základě rozvíjelo ekologické zemědělství, které však nebylo příliš rozšířené. Od sedmdesátých let si mnozí zdravě uvažující hospodáři začali klást otázku o škodlivosti agrochemikálií, neboť problémy s narušováním životního prostředí nebyly už lokální, ale začaly být celosvětové. Odpovědí byl zvýšený rozvoj ekologického zemědělství. Postupně byly zakládány v mnoha zemích svazy a sdružení, nejdříve místní a postupně na národní úrovni, až byla založena IFOAM - Mezinárodní federace za organické zemědělské hnutí. Dnes má přes 800 000 členů ve stove zemí. Pět členů je z České republiky - Nadace rytíře Františka Horského, PRO-BIO/Naturvita Šumperk, Vysoká škola zemědělská v Praze, svaz ekologických vinařů Altervin a svaz Libera. V prosinci minulého roku se konala 10. světová konference IFOAM na Novém Zélandu. Od nás se jí zúčastnili generální sekretář Nadace rytíře Františka Horského ing. Richard Barták, CSc. a vedoucí ekologického oddělení Ministerstva zemědělství ing. Tomáš Zidek. O rozhovor jsme požádali ing. Richarda Bartáka.

Jaká byla organizace konference? Jednalo se v pěti sekcích podle témat a poté následovalo generální shromáždění zúčastněných členů IFOAM. Na něm se kromě jednání o standardech volilo i nové představenstvo. Zajímavé je, že opravdoví odborníci, kteří ve světovém ředitelství pracují mnoho let, prošli „s oděnými ušima“. Nejvíce hlasů dostal Randit de Silva ze Srí Lanky. Je to velmi sympatický člověk, který řídí polokomunisticko-polokřesťanskou družstevní farmu. Hájí práva místních hladověčích lidí a sám je takový socialisticko-křesťanský míšenec. Má velmi podmanivé vystupování, a proto bude velmi dobrý pro získávání podpory pro IFOAM v OSN, v Bruselu, ve Štrasburgu a v dalších světových organizacích.

Jaký byl hlavní výsledek konference?

„Byly na ní upřesněny směrnice pro ekologické pěstování platiné pro celý svět, ale i pro různé specifické plodiny a klimatické oblasti - jak pěstovat rýži, kávu nebo čaj, aby je bylo možné považovat za bioprodukty.

Celkem bylo předneseno přes 100 sdělení. Jednalo se v několika sekcích a „workshopech“ (dílňách). Pro mne byl nejzajímavější referát Angeliky Meyer - Ploeger z univerzity ve Fuldě v Německu. Hovořila o alternativách stravování lidí „masožravců“, vegetariánů, veganů a makrobiotiků ve vztahu k potřebě energie obsažené v organické hmotě, prvotně v rostlinách. Ukazuje se, že člověk, převážně masožravec, spotřebuje až stonásobek energie z primárních zdrojů ve srovnání s člověkem žijícím se čistě rostlinnou potravou. Zajímavý byl i její druhý příspěvek o vztazích mezi výrobou biopotravin a spotřebou energie. Při výrobě biojogurtu se ušetří zhruba dvacet procent energie, ale doprava - jeme-li jej na vzdálenost čtyřiceti kilometrů, za bioprodukt je považovat nemůžeme, protože z holistického (celostního) pojetí tato doprava negativně působí na životní prostředí a spotřeba energie na ni vynaložená je vyšší než původní úspora z organického zemědělství, včetně energie ve vlastním jogurtu.

Velmi dobrý byl také referát Boudewijna van Elzakkera (nizozemský poradce pro ekologické zemědělství dlouhodobě působící i v ČR), „Politická doporučení pro rozvoj organického zemědělského hnutí“, o politickém ovlivňování hnutí ve státech, kde působí, a které dobře zná - Holandsko, ČR, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Jižní Amerika. Byl to referát velmi kritický vůči čistě obchodní a ekonomickému zájmu a byl přijat s velkým zájmem.“

Existují standardy pro všechny plodiny?

„Pracuje se na tom. Na konferenci byly určeny standardy pro ekologicky pěstovaný čaj, kakao a kávu. Pracuje se na cukru z třtiny, je snaha prosadit včely a chov ryb. To je velmi problematické, protože nikdo přesně neví, co to znamená. Podle mne by se muselo kolem včelína pěstovat vše v okruhu 30 kilometrů ekologicky. Nikdo přece neporučí včele, že si má vybrat jen určitá pole. A bude-li med znečištěn zbytky postřiků, mám zásadní pochybnosti o tom, že by se měl nazývat biomed, i když včely budou chovány organicky, bez chemikálií. Podle mně musí být v souladu chov i v okolí pěstované plodiny - pak si, včelko, sbírej, co chceš.“

K jakým změnám došlo ve směrnici IFOAM?

„Standards of IFOAM nejsou zcela závazné, ale národní standardy ekologického pěstování by měly být tvořeny podle nich. Zcela závazné jsou však při obchodování s bioprodukty. Zaznělo několik desítek návrhů na drobné či větší změny. Některé „rvačky“ byly obdivuhodné a musím říci, že jsem byl trochu zklamán ve své filozofii u celého IFOAM, protože byly navrhovány naprosto nepřijatelné změny, proti nimž jsem byl nucen protestovat. Některé strany čistě hrubým obchodním zájmem. Často jsme se o jedno slovo pili dvě hodiny, když se ukázalo, že diskutovaná varianta jedné věty může znamenat výhodnější obchod s francouzskou než s holandskou či belgickou biozeleňinou (jednou se například o možnost zkrácení doby konverze od konvenčního k ekologickému hospodaření až na nulový čas v případě pěstování rostlin na panenském - dosud neobdělávané půdě - rozhodnutím nezávislého kontrolního inspektora). Jiní byli pro co nejdříve dobu konverze, aby konkurovali těm, kteří začali s ekologickým pěstováním později. Je to trochu „špinavé“ a už to není to, co bylo v začátcích). Spor nakonec vyřešil zvláštní zasedání Standard Committee, což je speciální komise pro tvorbu standardů.“

Pro panenskou půdu, konvenčním zemědělství nedegradovanou, by se snad mohla povolit výjimka, vždý by tam vznikaly bioprodukty.

„Neustále zdůrazňuji - principiálně nám nejde o bioprodukty, ale o postupy. Produkt může být lepší, horší, ovlivněný mnoha nezávislými vnějšími činiteli. Nám jde o to, aby se lidé chovali jinak. Produkt je potom automaticky lepší než produkt konvenční. Budou-li se na panenském půdě týrat zvířata ve stájích, tak to není ekologické zemědělství. Nemá právo na nálepku, kdyby byl produkt sebelepší. Vždy se musí hodnotit celek z hlediska chování pěstitele či chovatele.“

Nediskutuje se o tom, zda ekologické zemědělství ano, či ne, jde o varianty jeho pojetí. Zatímco dříve spotřebitelé přistupovali k bioproduktům nedůvěřivě, nyní je nekompromisně vyžadují. V zemích, kde byla u většiny populace odstraněna ekologická negramotnost (k nim ještě nepatříme), je poměrně velký trh s bioprodukty a poptávka je neuspokojena, i když se v některých zemích (například Benelu) nabídka ročně zdvojnásobuje.

ODBYT PO „VÝCHODONĚMECKU“

Uvedením ekologického výrobku s označením „Biohenne“ se pokouší mlékárna Eckartsberga zvýšit odbyt svých mlékařských produktů. Saský podnik, tradičně zaměřený na produkci sýrů camembert, využívá polovinu své kapacity z celkových 150 tis. l. ke zpracování mléka od 96 stálých dodavatelů, kteří hospodáři v souladu s podmínkami ekologického zemědělství v ES. Vedle camembertu produkuje další „chuťovky“ jako tvaroh s přísadou bylin, šlehačku a čerstvé mléko ve vratných lahvičkách. Značkový harcký sýr pak produkuje kooperující podnik z Harslebenu.

Reprivatizovaná mlékárna s 20 pracovníky již v listopadu 1993 obdržela certifikát podle norem ES, opravňující k produkci biomléčných výrobků. Předtím však musel provoz projít rozsáhlou rekonstrukcí, m.j. byla zavedena nová zpracovatelská linka a plnička lahví. O odbyt pod značkou „Biohenne“ se stará zprostředkovatelská firma PROSALIA, vzniklá právě k podpoře odbytu ekologicky produkovaných potravin. Cenová úroveň biomléčných produktů, která převyšuje konvenční „náhražky“ pouze o 15-20 %, umožňuje značkovým produktům „Biohenne“

Taková je novozélandská příroda...

Byl jsem velmi „disgustován“, či rozněván tím, co dovede uznat novozélandská certifikační organizace Biogra, která je ochotná dát certifikát na produkty, které jsou vyloučené proti standardům IFOAM, ale co se dá dělat, každý stát má právo na svůj názor. Viděl jsem monokultury kivi, jablek, pomerančů a mandarinek, které posuzovány z hlediska skutečně ekologického zemědělství vedle něho ani „neležely“. Je to urážka pojmu ekologického zemědělství, protože je to jenom nechémizovaná monokultura, chráněná obrovskými sítěmi proti špačkům a proti hmyzům škůdcům velmi vyvinutým systémem ochrany feromony ve výborné spolupráci s dvěma výzkumnými ústavu. V životě tyto monokultury neviděl zvíře - pást se tam údajně nedá, protože dobytek okusuje kmeny a větve. Na druhé straně jsem však viděl u biodynamických zemědělců tento problém vyřešen. Vynalezli „pochodující klec“ na ovce, ve které je pět zvířat. Klec je na kolečkách a ovce ji posunují mezi řadami stromů. Aby se nedostaly až ke kůře, je mezi stromy natažen drát. Podobné klece v podobě koulí z pletiva jsem viděl pro králíky. Prostě, když se che, tak to jde.

Když dostanu biokivi v Praze, odmítnu je z hlediska dopravních nákladů a spotřeby energie. Jen pro představu - na mou cestu kolem světa v boeingu, jak jsem si přesně spočítal, připadají tři tuny petroleje. Přitom v letadle, kterým jsem letěl na Nový Zéland bylo, řekněme, dvacet lidí posádky a třicet lidí, kteří tam měli co dělat - obchodníci, účastníci konference, sportovci. Zbytek - přes 200 lidí, byli německí penzisté, kteří letěli do Sydney na Vánoce, protože je to pro ně levně. Luft-

hansa musí vyprodat letadlo, které je pak plné důchodců. Všechno je naprosto postavené na hlavu - lidé jezdí po celém světě pro nic za nic jen proto, aby jezdili a naprosto lehkomyšlně spotřebovávali neobnovitelné zdroje energie. Ale to jsem trochu odbočil.

Biogra je schopna povolit takřka všechno. Viděl jsem chemický produkt, který je užíván jako hnojivo pro ekologické zemědělství. U nás by neprošel, protože chemicky zpracované látky jsou jako hnojivo pro ekologické zemědělství zcela nepoužitelné. Šlo o chemický hydrolyzát zbytků z rybního průmyslu. Rybí zbytky se mohou kompostovat, ale ne hydrolyzovat synteticky vyrobenou kyselinou mračenčí.

Velmi přijatelní jsou na Novém Zélandu biodynamičtí zemědělci, protože pracují podle Steinerovy filozofie. U nich je filozofie vždy na prvním místě, pak teprve přijdou peníze. Jejich farmy jsou menší, velmi pěkné, skutečně ekologické. Pochopitelně, i tam se chybička vloudí. Viděl jsem zemědělce, který místo toho, aby preparáty podle Steinera vyráběl tak, jak se má (osobně michat, působit, vkládat práci), si vše zmechanizoval. Vyrobil si elektrické, pochromované míchadlo. Ptal jsem se ho, jak to souvisí se Steinerovou teorií, a on odpověl, že ví o své chybě, ale má toho moc, takže všechno nezvládne, a tak si alespoň míchadlo udělal vlastnoručně, vyploval z chromovaného plechu, v tom je jeho práce. Jinak to byl vynikající odborník, jak všichni ostatní biodynamičtí zemědělci. Používají celosvětově rozšířenou značku Demeter, která vznikla v SRN.“

Zaznamenal ARNOŠT TABACH

1989 na 130 tis. ha v roce 1993. Další cca 8000 zemědělských podniků se účastní extenzifikačního programu ES. Roční obrát německého trhu biopotravin činí v současnosti cca 1,5 mld. DEM. V další fázi se dá očekávat nabídkový tlak východoněmeckých ekologicky hospodařících podniků, které se budou snažit „prodat“ výhodu větších obdělávaných ploch (ve srovnání s méně koncentrovanými západoněmeckými farmami). Nižší jednotkové náklady větších podniků tak umožní překonat „cenový práh“ prodejnosti biopotravin, který podle vedoucích představitelů svazu „Biopark Magdeburk“ (reprezentuje 365 podniků se 75 tis.ha) leží o 30-40% výše, než je tržní cena „běžných“ potravin. Přes určité „potiže růstu“ je pozice německých bioproducentů v rámci ES velmi silná.

ING. STANISLAV MIHULKA

SEDM LET V MIKULOVSKÝCH VINOHRADECH BEZ CHEMIE

Pálava je nádherný kout jižní Moravy. Pálavské vrchy ozářené sluncem svítí do dáli svou bělostí a na jejich stránkách se zelenají pravidelné řady vinohradů. Zrají v nich sladké hrozny, kterým svědčí nejen dostatek slunce, ale i optimální složení půd, které je unikátní svou výhodností pro pěstování odrůd bílých vín. Letošní léto bylo obzvlášť suché a nemilosrdné slunce spálilo kde, co, snad jen vínu trochu prospělo, neboť čím víc má víno slunce, tím sladší jsou hrozny.

Mikulovské víno je mezi vinaři pojmem, ale mohlo by být pro polohu, ve které zraje, ještě větším. Mít vinohrady na plochách, které se řadí k deseti procentům nejlepších poloh na světě - to je výzva. Ing. Josef Peřina, vedoucí vinařství a ovocnářství ZOD Mikulov tuto výzvu přijal. Proč by zdejší víno, které zraje na nejlepších plochách, nemělo být také mezi nejlepšími na světě?

Mikulovské vinice mají více než 200 hektarů, z nich 43 hektarů je přihlášeno do ekologického zemědělství, ale tyto zásady hospodaření uplatňuje ing. Josef Peřina i na ostatních plochách.

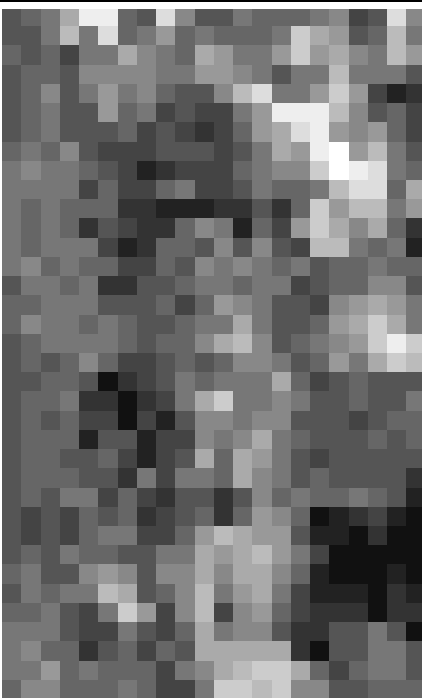
“Jsem přesvědčením biozemědělec,” říká, “jediné ekologické zemědělství je naše šance na přežití. Vynechání umělých hnojiv sice vede k nižšímu výnosu, ale metráky hroznů by neměly být měřítkem úspěšnosti vinaře. Omezením produkce se dá dospět ke zdravějším plodům. Dělejme menší výnosy, ale špičkové víno. To je šance nejen pro zdraví, ale i pro vinaře. Při menší produkci vysoce kvalitních vín se snáze užívá. Víno by se mělo pít pro zdraví, ne proto, aby se člověk opil. Sedmička kvalitního vína k večeru pro celou rodinu - to není ani přepych, ani alkoholismus.”

Jak dlouho už tento způsob uplatňujete?

“Bez anorganického hnojení jsou naše vinice od roku 1988. Réva však dostává dostatek živin, neboť do vinohradu vracíme kvasnice, výlisky, odpady z řezu révy, ve vinici mulčujeme a slámujeme. Všechna tato opatření přinesla výrazné zvýšení obsahu humusu v půdě. Její podrobné rozbory děláme každých pět let a podle jejich výsledků se rozhodujeme pro další roky. Letos začínáme i s kompostováním rostlinných zbytků, abychom zajistili pro vinohrad co nejvyšší organickou výživu.

Výnosy jsou sice nižší - do 7 tun z hektaru, ale hrozny mají mnohem vyšší kvalitu a obsah cukru. Špičkově dosahovaný triadvacetiprocentní obsah cukru je, myslím, velmi dobrý, ale měli jsme i 26%. Není to však jen výživou, ale i způsoby ošetřování ve vinici. Na jednom tažni máme maximálně deset hroznů, dbáme na to, aby se ke každému hroznu dostalo slunce. To znamená do vinohradu pravidelně chodit a otrhávat listy, které zastíní hrozny. Nesmíme však přijít a otrhat všechny listy naráz, to by byl pro révu šok, protrhávat je třeba průběžně, sem tam lis-

Réva se musí koupat v slunci

tek. Vliv mají i zdánlivé maličkosti, například hrozny, které se navzájem dotýkají mají cukrnatost o jedno procento nižší.

Kromě tradičních odrůd pěstujeme i rezistentní, které jsou odolnější vůči chorobám i škůdcům. Bez chemie se většinou obejdeme nejen na ekologických, ale i dalších plochách. K ošetření používáme prostředky povolené v ekologickém zemědělství, maximálně využíváme přirozených nepřátel škůdců, je však třeba jim vytvořit příznivé životní podmínky - rozhodně toho však nelze dosáhnout chemickými postřiky, ty zničí šmahem škůdce i jejich nepřátele.”

Místní vinaři se na biologické metody ing. Peřiny dívají často s nedůvěrou, a tak nejlepší metodou je praktický příklad. Přímo před

družstevními sklepy jsou soukromé vinohrady. Ing. Peřina se s jednotlivými pěstiteli dohodl a své metody jim předvádí vždy na první hlavě v řadě. Letný pohled laika mne přesvědčil o rozdílech. Možná výsledky přesvědčí po sklizni i vinaře, aby chemii nahradili vlastní péčí.

Donedávna družstvo veškeré hrozny prodávalo, ale problémy, do nichž se naše vinařství v posledních letech dostalo, přiměly družstvo k rozhodnutí alespoň část úrody zpracovávat ve vlastních sklepech. Je-li biologická metoda pěstování, měla by mít své pokračování i ve sklepech. Ing. Peřina to potvrzuje.

“Ve sklepech se dá všechno zkazit, ale jen málo co napravit. Kvalita vína záleží na hroznech. Ty máme kvalitní, děláme tedy všechno pro to, aby zrovna takové bylo i víno. Využíváme chlazeného kvašení, kdy jsou jednotlivé tanky chlazené vodou. Minimalizovali jsme slazení řepným cukrem a rmout nenakvašujeme. Tím se nám daří snížit na minimum obsah histaminu, který je pro lidský organismus horší jed než alkohol, proto po našem vínu hlava nebolí.”

Znalci to vědí. Mikulovské družstvo dodává do vybraných pražských restaurací, do diplomatické prodejny, a ti co víno rozumí, objednávají z laického pohledu ten nejkyslejší ryzlink. Vědí co činí. V Mikulově si jsou kvality svého vína vědomi, a proto dbají na to, aby víno nejen dobře chutnalo, ale i vypadalo. Elegantní láhve, překrásné etikety, speciální zátky - to vše dotváří image značky, který se logicky promítne i do ceny. Škoda jen, že mikulovské sklepy stačí jen na 30 procent produkce družstva, sedmdesát procent vysoce kvalitních hroznů se i nadále prodává k dalšímu zpracování. Jejich smíchání s konveční produkcí dalších vinařů je ke škodě nejen vína, ale i spotřebitelů, kteří tak přicházejí o možnost ochutnat vskutku lahodný ekologicky vypěstovaný a vyrobený mok.

MILOSLAV VOHRALÍK

PĚT CENTŮ ZA PREVENCI JE LEPŠÍCH NEŽ PĚT DOLARŮ ZA LÉČENÍ

Americká polní kázání v českých zahrádkách

Zahrádkářství má v naší zemi tradici, stejně jako zahrádkářské osady. Odjet o víkendu na zahrádku, přespát v minichatičce, poseďte se sousedy u ohně a v neposlední řadě si vypěstovat i trochu vlastní zeleniny, či ovoce, patřilo v posledních desetiletích k běžnému životnímu stylu. Dnes stále více roste význam alespoň částečného samozásobení potravinami, a tak zahrádkářů neubývá - jenom těch organizovaných v Českém zahrádkářském svazu je přes 350 000.

Záliba však může přinášet nejen prospěch, ale i problémy. Touha po co největší úrodě spojená s nedostatečným respektováním ekologických principů hospodaření může být vlivem používání nepřiměřeného množství chemických preparátů pro přírodu v konečném důsledku skutečnou katastrofou. Zemědělec si už dnes rozmyslí, jestli má dát za umělá hnojiva a postřiky na stovky hektarů statisíce korun, zahrádkáře však pár stovek nevytrhne, a v tom je největší nebezpečí.

Proto se Český zahrádkářský svaz spolu s dalšími organizacemi, zejména Nadací rytíře Františka Horského snaží v maximální míře informovat drobné zahrádkáře o šetrných způsobech hospodaření. Jednou ze společných akcí byla zářijová série přednášek amerického biozahrádkáře Shepherd Ogdena, nazvaná v duchu tradice rytíře Horského - **POLNÍ KÁZÁNÍ**, při nichž tento zemědělský odborník minulého století sedlákům o nedělích, vždy po mši svaté, přímo na poli "kázal", co a jak mají dělat.

Shepherd Ogden netahal zahrádkáře z kostela, jezdil za nimi spolu s generálním sekretářem Nadace rytíře Františka Horského a duchovním otcem projektu polních kázání ing. Richardem Bartákem po celé zemi od jedné zahrádkářské osady k druhé. Zavítali do Olomouce, Ostravy, Břeclavi, Machov, Litošovic, Prahy, Chotýšan, Hradce Králové, "kázali" i na dalších místech republiky a celé turné bylo ukončeno poslední zářijový den přednáškou na Biojarmu v Barrandovských terasách v Praze.

Zahrádkáři - někde jich přišlo pár, jinde desítky, se při setkání dozvěděli nejen řadu teoretických poznatků, ale na diapositivu a při odborném výkladu Shepherd Ogdena se jim dostalo i mnoha praktických zkušeností, které se sice nedají přenést vždy na naše zahrádky doslova "přes kopírák" (o rozdílných přírodních a klimatických podmínkách ve Vermontu v USA je řeč v článku na vedlejší straně), ale protože český zahrádkář je zvědavý a přemýšlivý,

mnohá rada padla na úrodnou půdu a objeví se jistě v příslušné "české modifikaci" na našich záhonech, přesně tak, jak to Shepherd Ogden říká - nepřijímat cizí zkušenosti slepě, ale pozorovat vlastní podmínky a podle nich si rady přizpůsobit.

"Lepší je dát pět centů za prevenci, než později dát pět dolarů za léčení," říká obchodník a biozahrádkář Shepherd Ogden. Ví o čem mluví - předcházení chorobám a škůdcům, které je hlavním principem biozahrádkářství, je v každém ohledu levnější, operativnější a šetrnější, než pozdější léčení.

Jak na to Shepherd Ogden jde doma ve Vermontu, nijak netajil. Měřítkem úspěšnosti amerického zahrádkáře je mít co nejvíce vlastních rajčat. Ve Vermontu je to na záhonu spíše zázrak než pravidlo, Shepherd Ogden je však má každý rok a v hojné míře. Většinu plodin pěstuje ve sklenících a fóliovnících. **Nepříjemným houbovým chorobám**

rajčat velice snadno předchází pokrytím půdy mulčem (senem, slámou) nebo stříškou, stačí běžný fóliovník s otevřenými boky. Shepherd Ogden byl přímo nadšen, když v Hradci Králové v zahrádkářské kolonii Zlatá růže II objevil právě rajčata pěstovaná podobným způsobem pod fóliovou stříškou. Jeho fotoaparát několik minut "cvalkal", aby si do USA odvezl potvrzení toho, že i v Evropě jdou zahrádkáři podobnými cestami.

Jednou ze zásad biozahrádky Shepherd Ogdena je **údržba dobrého zdravotního stavu celého pozemku**. Škůdci se vždy cítí lpe v neprořezané džungli, než v dobře udržovaném sadu. Při dlouhodobém zahrádkářství se vyplatí zkoušením různých odrůd nacházet ty, které jsou pro naše podmínky nejvhodnější, tedy co nejvíce rezistentní. I pro tuto svou zásadu našel Shepherd Ogden potvrzení u nás. Na zahrádce pana Josefa Součka v Hradci Králové se obdivoval překrásným rajčatům, která odolala plísni i v pozdním podzimu. Dozvěděl se, že pan Souček si semena pěstuje už patnáct let sám z jedné odrůdy, která se mu před lety osvědčila. Shepherd Ogden si jich několik odvezl do USA, aby je otestoval ve své pokusné stanici.

"Biozahrádkář nepoužívá pojem živočišný škůdce," říká Shepherd Ogden. **"Na svůj pozemek hledí globálně jako na uzavřený ekosystém, v němž má každý živoch své přesně určené místo. Dojde-li k přemnožení a následným škodám na úrodě, musíme hledat chybu u sebe, v neprozíravém hospodaření minulých let. Všichni mají v přírodě své přirozené nepřátele, a vytvoříme-li podmínky pro příjemný život sluníček sedmiletých nebo sýkorek v naší zahrádce, dočkáme se zázraků. Neboť tito pomocníci se postarají o čistotu našich porostů sami. Likvidování přemnožených brouků potom už zahrádkář zvládne nejlépe ručně. Rozhodne-li se však pro postřik, nabízí se mu řada vysoce účinných rostlinných příprav-**

Shepherd Ogden absolvoval po celé republice bezmála dvacet přednášek, v nichž českým zahrádkářům předával své zkušenosti.

Znají spotřebitelé biopotraviny?

V současné době má většina farem, které hospodaří ekologicky, certifikaci, a proto produkují biopotraviny. Podle průzkumu problémů ekologických farem jsme zjistili, že mezi největší patří ekonomika a odbyt produkce. Zajímalo nás tedy, jestli má český spotřebitel povědomí o tom, co to je biopotravina, a za jakých podmínek je ochoten si ji koupit.

V roce 1995 byl proto v rámci diplomové práce Michala Bělského proveden marketingový průzkum trhu s cílem zjistit možnosti odbytu pro naše biopotraviny. Celkem bylo dotázáno 500 respondentů, což představuje poměrně široké spektrum potenciálních zájemců. Výsledkem je zmapování struktury a zájmů našich zákazníků.

Celkem bylo respondentům položeno 16 otázek vztahujících se k problematice nákupu biopotravin a 4 otázky vztahující se k umístění respondenta do skupin podle pohlaví, věku a vzdělání a měsíčního příjmu.

Výsledky průzkumu mohou být pro čtenáře Bionovin zajímavé.

1) Vztah populace k nakupování

Z odpovědí je jasné, že producenti biopotravin se musí zaměřit více na ženy, jako na potencionální zákazníky.

2) Vztah spotřebitele k místu a ceně

Nejvíce zákazníků nakupuje v klasických samoobsluhách, a jen malé množství z nich je si vědomo, že již někdy koupilo biopotravinu. Poměrně zajímavé je zjištění, že u žen nejvíce o nákupu rozhoduje cena a kvalita a u mužů je to kvalita a značka. cena je většinou až na třetím místě. Znamená to, že pokud se podaří zákazníky přesvědčit, že biopotraviny jsou kvalitní a mají svoji značku, měly by být dobře prodejné. Další podstatnou informací je to, že zákazníci jsou ochotni zaplatit za bioprodukty i vyšší ceny, nežli za normální - konvenční produkty.

3) Účinnost kampaně Ministerstva zdravotnictví ČR - „Zdraví“

Z výsledků vyplývá, že spotřebitelé mají povědomí o tom, že racionální výživa je doporučována. Bohužel většina z nich se při nákupu nenechává touto kampaní ovlivňovat.

4) Důvěryhodnost ekologického zemědělství a bioproduktů

Reakce respondentů na tuto otázku byla zajímavá. Ačkoliv jen 7 až 21% z nich vědělo, co to je ekologické zemědělství a bioprodukt, většina z nich označila ekologické zemědělství a bioprodukty za důvěryhodné. I zde je však vidět, že že-

ny mají větší přehled o potravinách než muži.

5) Nejvýhodnější umístění bioproduktů

Pro většinu zájemců (50%) by byly bioprodukty nejdostupnější v samoobsluhách. Pro 30% v supermarketech a jen pro 16% ve speciálních prodejnách a pro 4% na trzích. Pro větší odbyt biopotravin je proto nutné prorazit do normálních prodejen a zde přispět k rozšíření nabídky potravin. S biopotravinami bude nutné jít za zákazníky, a ne čekat, že přijdou oni.

6) Charakteristika cílové skupiny

Prioritní skupinu zákazníků tvoří ženy ve věku 26 - 40 let se středoškolským vzděláním, které jednorázově utratí za nákup 200 až 500 Kč.

Hlavní závěry výzkumu

1) Spotřebitelé zatím většinou nejsou informováni o pravém významu a podstatě ekologického zemědělství a bioproduktů.

2) Spotřebitelé i přesto považují ekologické zemědělství za důvěryhodné a jsou ochotni za bioprodukty zaplatit vyšší ceny.

Doporučení pro producenty biopotravin

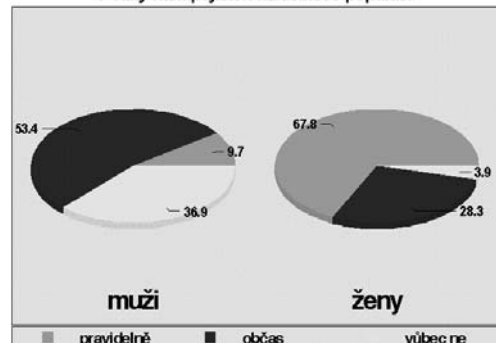
1) Své zákazníky (hlavně zákaznice) musíte informovat o podstatě ekologického zemědělství a vlastnostech bioproduktů.

2) Pro rozšíření prodeje je nutné najít nejen cestu ke speciálním prodejnám, ale do samoobsluh a ostatních prodejen.

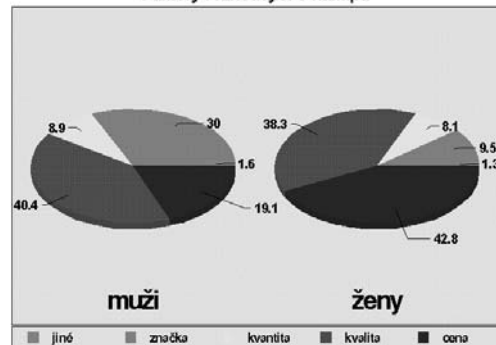
3) Je nutné udržet důvěryhodnost ekologického zemědělství a prodávat jen certifikované biopotraviny se značkou BIO.

Ing. Josef Škeřík, CSc.
ČZU Praha, Agronomická fakulta
Katedra rostlinné výroby,
odd. ekologického zemědělství

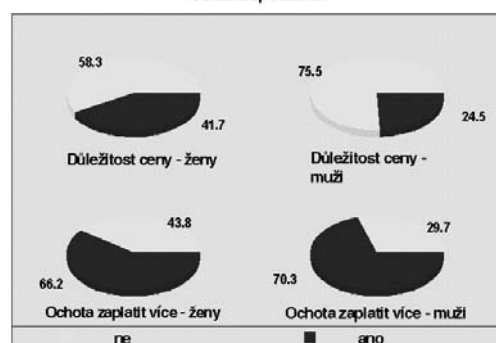
Podíly nakupujících na celkové populaci

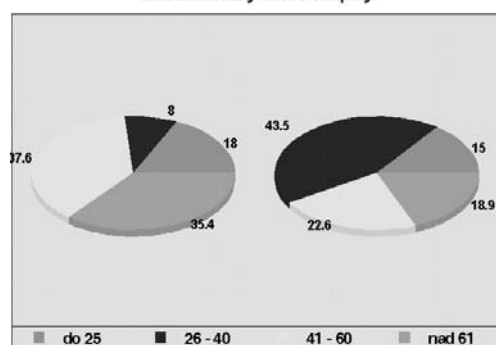
Faktory rozhodující o nákupu

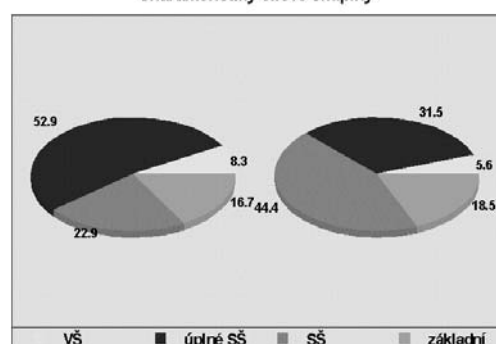
Cena biopotravin

Charakteristiky cílové skupiny

Charakteristiky cílové skupiny

PĚT CENTŮ ZA PREVENCI JE LEPŠÍCH NEŽ PĚT DOLARŮ ZA LÉČENÍ

Pokračování ze str. 2

ků. Americký zahrádkář používá tuny nesmyslných a škodlivých chemických prostředků jen proto, aby se vytáhl před ostatními. V USA stále platí zásada, že kdo do zahrádky víc "investuje" a v garáži má větší množství pestrobarevných plechovek schopných zničit v podstatě vše, je lepším hospodářem. Svou roli hraje také všude přítomná reklama, nabízející stále nové a vydatnější prostředky. Přesvědčit amerického zahrádkáře k ekologickému hospodaření, je mnohem obtížnější, než u vás. Nalezl jsem tu spousty zahrádkářů, kteří se chovají ekologicky a rady jsem nejen rozdával, ale i přijímal. Až přijedu příště, budu se tady například učit kompostování, s nímž mají vaši zahrádkáři bohaté zkušenosti." vyznal se Shepherd Ogden.

Český zahrádkář je jiný než americký - je konzervativní, zvy-

klý na své cererity a nevěří tomu, že by to šlo jinak. Navíc se obává přechodné neúrody, kterou by mu mohl radikální přechod na ekologické hospodaření přinést. Dvou až tříleté čekání, než se půda vzpamatuje a zvýšená pracnost, kterou s sebou ekologické zahrádkářství nese, mu připadají jako příliš velká oběť, a tak mnohý zahrádkář se změnou stylu stále ještě váhá a odpovědnost přenáší na další generaci. Snad mu přednášky Shepherd Ogdena trochu otevřely oči a ukázaly, že i v krajně nepříznivých podmínkách amerického Vermontu lze hospodářit úspěšně i bez chemických berliček. **A že se biozahrádkář více nadře? To Shepherd Ogden důrazně popírá: "Ekologický zahrádkář pracuje rozhodně méně než klasický, protože za něj pracují žízy v živé půdě. Po 15 letech práce je už půda na mé zahradě v takovém dobré kondici, že si mohu dovolit odjet na měsíc z domu. To si klasický zahrádkář nemůže dovolit, protože by mu za tu dobu škůdci všechno sežrali."**

Shepherd Ogden objevil na zahradce předsedy zahrádkářské osady Zlatá růže II Roberta Malochty v Hradci Králové zajímavou odrůdu jablek, kterou si musel okamžitě vyfotografovat.

Mnozí zahrádkáři po besedě se Shepherdem Ogdenem vyjadřovali lítost, že s sebou nepřivedli všechny své známé, pro něž by informace mohly být nesmírně užitečné. Snad jim je přetlumočí sami. Tyto hlasy ukázaly, že české tumé Shepherd Ogdena mělo smysl a biozahrádkářství by mohlo zapustit dobré kořeny i v českých

podmínkách. Bionoviny by v tom chtěly současným konvenčním zahrádkářům podat pomocnou ruku, proto je už několik měsíců jejich součástí příloha pro ekopěstitele. A v ní se budeme jistě setkávat s radami nejen Shepherd Ogdena, ale i dalších biozahrádkářů.

**MIRKA PROCHÁZKOVÁ,
MILOSLAV VOHRALÍK**

SHEPHERDOVO STEP BY STEP KROK ZA KROKEM K POZNÁNÍ

Čtyřicetiletý americký zahrádkář a spisovatel Shepherd Ogden pochází z Vermontu, třetího nejmenšího státu USA, kde žije pouhých 600 000 obyvatel a panují pro zahrádkářství krajně nepříznivé podmínky. "Vegetační období trvá od května do září, přičemž v květnu nejsou výjimkou ještě sněhové závěje a v červnu střídá ranní mrazík polední třicetistupňové vedro," charakterizuje Shepherd Ogden klimatické podmínky na své farmě, o níž říká, že vypadá jako místo plné mýtů uprostřed zeleně. Shepherd Ogden je ve svém rodě už třetí generací hospodařící na zahradce čistě ekologicky. Původně začal farmařit víceméně pro rodinnou potřebu, ale natolik se mu dařilo, že mohl přebytky svých výpěstků prodávat. Po několika letech proto koupil větší pozemek a začal s organickou produkcí zeleniny. Nakonec měl práce a neodbytných zákazníků tolik, že téměř přivítal nešťastnou náhodu, která jej připravila o veškeré rostliny rajčat ve skleníku. Přišel na myšlenku zabývat se produkcí a zasíláním semen zeleniny a květin. V sedmdesátých letech zalo-

žil společnost The Cook's Garden, jejímž je dnes prezidentem. Od té doby se společnost stala celonárodně známou a uznávanou.

Shepherd Ogden je autorem a pěstitel mnoha nových odrůd a variet (zebrí rajčata, bílá okurka, bílý lilek, meloun vodní - Hvězdná noční obloha) a zabývá se také jejich testováním, pro něž má státní certifikát (obdobu našeho ÚKZÚZ). Pokusy sledují například rozdíly v chuti jednotlivých druhů a variet zeleniny, snadnost kultivace jednotlivých druhů. Nosným bodem jeho podnikání je však semenářská zásilková služba, pro níž si produkci semen zajišťuje částečně sám. Součástí jeho práce je i příprava katalogu, který nabízí kromě běžně pěstovaných druhů zeleniny a květin i semena netradičních rostlin, celkem nabízí až 100 000 různých druhů semen (specialitou jsou saláty, jichž je v katalogu 50 druhů). Katalog přináší i širokou nabídku původních místních odrůd.

Shepherd Ogden je bakalářem ekologického novinářství (absolvoval na Massachusettské univerzitě) a svá studia ukončil těsně po nástupu R.

Reagana do úřadu prezidenta, kdy neměl příliš prostoru začít pracovat ve svém oboru. Dnes je mimo jiné i ředitelem spisovatelské asociace Garden Writers Assoc. of America, nepublikovaným básníkem, autorem více než 40 odborných statí v různých časopisech s tematikou ekologické produkce zeleniny a květin a šéfredaktorem časopisu Organic Garden. Je autorem tří knih: The Cook's Garden (spoluautorkou je jeho žena Ellen); Rodal Press, 1989, Step by Step to Organic Vegetable Gardening (Krok za krokem k ekologickému pěstování zeleniny) a Step by Step to Organic Flower Gardening (Krok za krokem k ekologickému pěstování květin); Harper Collins, New York, 1992 a 1995. Poslední dvě knihy se bude snažit Nadace rytíře Františka Horského vydat i u nás. Shepherd Ogden je také vítězem ceny udělované Americkou zahradnickou společností za zvláštní úsilí vyvinuté v oboru zahradnictví. Jeho zahrada a semenářská zásilková služba byly námětem mnoha článků v prestižních časopisech a periodikách.

Zájem odborníků i zahrádkářů předčil očekávání

„Za existenci tohoto pavilónu vděčíme vedoucímu pražské kanceláře Nadace Heinricha Bölla Milanu Horáčkovi a daním německých poplatníků, z jejichž subvence tento pavilón vzešel a drobátko i díky naší zásluze. Jak řekl Milan Horáček, energetické úspory nejsou jen solární energie, díky níž dostal pavilón jméno, ani úspory samotné, ale především ekologické hospodaření. Vysoké energetické úspory jsou v organickém, ekologickém alternativním či v biodynamickém zemědělství, ať už mu každý říká, jak chce. Z velkoamerických a velkobolševických vstupů energie dokážeme ušetřit devadesát procent ve vstupech a práci člověka, jeho zvířete, mechanismů, v organickém zemědělství, zahradnictví a zahrádkáření. V tom máme společnou platformu. Nejen solární články, voltaické, využívání větrné energie, odmítání či využívání atomové energie nebo energie z hnědouhelných elektráren, podle toho, která se nám více líbí; je tu ještě další energie - ušetřená a o tu nám jde, kvůli ní jsme se tu vlastně sešli.“

VYDAŘENÁ PREMIÉRA BIOJARMARKU

Uvedl generální sekretář Nadace rytíře Františka Horského ing. Richard Barták, CSc. v zahajovací řeči 1. biojarmarku zahrádkářů, který se konal v solárním ekopavilónu Nadace Heinricha Bölla v Praze na Barrandově. Uspořádaly ho zmíněné dvě nadace, Společnost pro ekozahradu a Český zahrádkářský svaz. Zkušební biojarmark, jak by se první ročník dal označit, se vydal programem i zájmem veřejnosti. Organizátoři předpokládali, že se pátečního půldeního semináře zúčastní zhruba čtyřicet zájemců. Přišlo jich sto. Většinou to byli instruktoři Českého zahrádkářského svazu, což dokazuje, že o ekologické způsoby zahrádkáření je zájem i me-

zi odborníky. Projevili jej však i běžní zahrádkáři, neboť místo očekávaných tří až čtyř set návštěvníků jich přišlo přes tisíc. Přišel dokonce i autobusový zájezd zahrádkářů z Tymákova u Plzně.

Biojarmark byl především zaměřen na odbornou a poradenskou část. O tu se starali **lektori Společnosti pro ekozahradu doc. ing. Dáša Veselý, DrSc. ing. Mgr. Antonín Veverka, CSc., ovocnář Jaroslav Kraus, ing. Gabriela Kliková a další.** Návštěvníci si mohli odnést konkrétní poznatky i díky vzorové ekozahradce při pavilónu, podle níž si někteří i zapisovali některé kombinace rostlin. Nevšední zájem vzbudila přednáš-

ka **šéfredaktora německého časopisu ekologických zahrádkářů Kraut und rubeu Wolframa Frankeho** (výtah z ní přineseme v příštích Bionovinách). Pro větší či menší začátečníky bylo zajímavé poslouchat, jaké výsledky nebo i starosti mají vyspělí pěstitelé, kteří provozují ekozahradu už desítky let.

Středem zájmu byli pochopitelně prodejci, z nichž zmíníme alespoň **ing. Petra Weidenthalera z Machovce u Zlína - držitele putovního poháru Nadace rytíře Františka Horského, udělovaného nejlepšímu ekologickému hospodáři. Do Prahy přivezl čerstvé jahody a zeleň, na kterou byla radost pohledět, ale zejména sníst.** Bohužel, vše neprodal, protože zahrádkáři, kteří mezi návštěvníky převažovali, počítali se svou úrodou a do nákupů se nehrnuli. V ochutnávkách soutěžilo biovíno ing. Františka Mádl z Velkých Bílovic s medovinou firmy JORT ze Starého Plzně. Podle názorů fajnšmekrů zvítězily oba nápoje. Zatímco běžná medovina je nevalné chuti, tato medovina připomínala spíše známé italské aperitivy s jemnou příchutí medu.

O občerstvení se na 1. biojarmarku zahrádkářů hlavně starala firma Country Life a varil Kršňův dvůr z Chotýšan. Nechyběl ani kozí sýr Františka Špatného z Bílska u Vodňan.

Biopotraviny zastupoval kompletní sortiment PRO-BIO ze Starého Města pod Sněžníkem a lahodné čaje Sluneční brány. Svaz zahrádkářů představil některé nové odrůdy paprik, košťálovin a výstavku dalších plodů. Samozřejmě nechyběla ani odborná literatura související s ekologickým pěstováním, obohacený sortiment biopřípravků pro ekozahradu od spolupracující německé firmy Neudorff, biotechnické přípravky a dvě novinky - **Biol proti živočišným škůdcům a Bioton proti plísním z rokcanského Agrobio.** Potěšil poměrně velký zájem sdělovacích prostředků, které informováním o biojarmarku přispěly další kapkou k zamyšlení svých čtenářů, posluchačů a diváků, jež by mohlo vést k ekologickému chování šetrnému vůči životnímu prostředí a prospěšnému vlastnímu zdraví.

ARNOŠT TABACH

*

*V druhé polovině září bude Společnost pro ekozahradu pořádat **Polní kázání, které se uskuteční na více místech republiky. Své zkušenosti při něm našim zahrádkářům předá při desetidením turné zkušený americký ekologický pěstitel. Společnost pro ekozahradu tak chce navázat na tradici rytíře Františka Horského, který sedláky seznamoval s odbornými novinkami rovnou na poli po nedělní bohoslužbě.***

